

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Vývoj české ekonomiky v důsledku Světové finanční krize

Marek Saida

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Marek Saida

Podnikání a administrativa

Název práce

Vývoj české ekonomiky v důsledku Světové finanční krize

Název anglicky

The Development of the Czech Economy in Conditions of Financial Crisis

Cíle práce

Hlavní cílem diplomové práce je zhodnotit vývoj České ekonomiky v období Světové finanční krize a v období nynější expanze. V práci budou analyzovány příčiny a důsledky Světové finanční krize. Vedlejším cílem bude zhodnocení úvěrové situace v České republice a následné určení vazby mezi úrokovou mírou a mírou inflace pomocí regresní a korelační analýzy.

Metodika

Teoretická část diplomové práce bude založena na shromažďování a studování poznatků z odborné ekonomické literatury, jak českých tak i zahraničních autorů, dále z odborných periodik a časopisů. Analytická část diplomové práce bude spočívat v analýze druhotných dat, týkajících se časových řad vybraných makroekonomických ukazatelů. Jmenovitě se bude jednat o HDP, míru inflace, míru nezaměstnanosti a průměrnou výši úvěrů. Následně bude pomocí regresní a korelační analýzy zkoumána těsnost závislosti mezi uvedenými ukazateli. Zkoumané období bude začínat rokem 2008, kdy došlo ve Spojených státech k počátku Světové finanční krize a končit rokem 2016. Zdrojem statistických dat budou internetové stránky oficiálních institucí (ČNB, MFČR, Eurostat, OECD aj.). Vyhodnocení těchto dat bude provedeno ve statistickém softwaru Statistika.

Doporučený rozsah práce

50 – 60 stran

Klíčová slova

Světová finanční krize, HDP, inflace, nezaměstnanost, úvěr, fiskální a měnová politika, vývoj, predikce, sekuritizace, prognóza, hospodářský cyklus.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. – SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

HELÍSEK, M. *Makroekonomie : základní kurs*. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-25-1.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. Praha: C.H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-681-6.

KOHOUT, P. *Finance po krizi : důsledky hospodářské recese a co bude dál*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3199-5.

NORDHAUS, W D. – SAMUELSON, P A. – GREGOR, M. *Ekonomie : 18. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

TULEJA, P. *Analýza pro ekonomy*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1801-6.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vývoj české ekonomiky v důsledku Světové finanční krize" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 22. března 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval za cenné rady, náměty a inspiraci vedoucímu práce Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D. a Ing. Martinu Koplíkovi za konzultace, které přispěly ke zpracování této práce.

Vývoj české ekonomiky v důsledku Světové finanční krize

Souhrn

Diplomová práce pomocí makroekonomických ukazatelů analyzuje a shrnuje vývoj české ekonomiky v důsledku Světové finanční krize. V teoretické části jsou vysvětleny vybrané makroekonomické ukazatele (hrubý domácí a národní produkt, inflace, nezaměstnanost), ekonomické cykly, úroková míra, státní rozpočet, export, import, hypoteční a spotřebitelské úvěry. V analytické části jsou vysvětleny příčiny vzniku krize, její důsledky a vliv Světové finanční krize na ekonomiku České republiky. Zhodnocení úvěrové situace na českém trhu a analýza vývoje hypotečních a spotřebitelských úvěrů v České republice v období 2008 až 2015. Pro ověření závislosti míry inflace na úrokových sazbách byla provedena regresní a korelační analýza pomocí stanovené metodiky.

Klíčová slova: Světová finanční krize, HDP, inflace, nezaměstnanost, úvěr, úroková míra, export, hypoteční úvěr, sekuritizace, ekonomický cyklus.

The Development of the Czech Economy in Conditions of Financial Crisis

Summary

This dissertation work summarizes and analyzes the development of the Czech economy during World financial crisis. There are two parts of this dissertation work. First part is teoretical and explains main macroeconomical quantitties (GDP, aggregate GNP, inflation, unemployment), economic cycles, interest rate, budget of Czech Republic, export, import, mortgage and consumer credits. Second part is analytical and explains formation of crisis, influence and consenquences of World financial crisis for economy of the Czech Republic. Evaluation of credit situation in Czech market and analytics of development of mortgage and consumer cycles in Czech Republic during years 2008 until 2015. Regressive and correlation analysis was perfomed for checking inflation rate on interest rate using the established methodology.

Keywords: World financial crisis, gross domestic product, inflation rate, unemployment, loan, interest rate, export, mortgage loans, securitization, economic growth.

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika.....	12
3 Makroekonomie.....	13
3.1 Hrubý domácí produkt	13
3.2 Hrubý národní produkt.....	15
3.3 Hrubý národní důchod.....	16
3.4 Nezaměstnanost.....	17
3.5 Inflace.....	20
3.6 Ekonomické cykly.....	23
3.7 Úroková míra.....	26
3.8 Státní rozpočet.....	27
3.9 Export a import.....	29
3.10 Hypoteční úvěry	31
3.11 Spotřebitelské úvěry	32
4 Světová finanční krize.....	34
4.1 Krize	34
4.1.1 Finanční krize.....	34
4.1.2 Sekuritizace.....	36
4.1.3 Krach na realitním trhu	36
4.1.4 Krize v Evropě	38
4.1.5 Dopady světové finanční a hospodářské krize na ČR.....	39
4.2 Hodnocení jednotlivých let	41
4.2.1 Vývoj ekonomiky v roce 2008.....	41
4.2.2 Vývoj ekonomiky v roce 2009.....	44
4.2.3 Vývoj ekonomiky v roce 2010.....	47
4.2.4 Vývoj ekonomiky v roce 2011.....	50
4.2.5 Vývoj ekonomiky v roce 2012.....	53
4.2.6 Vývoj ekonomiky v roce 2013.....	56
4.2.7 Vývoj ekonomiky v roce 2014.....	59
4.2.8 Vývoj ekonomiky v roce 2015.....	62
4.3 Vyhodnocení dopadu hospodářské krize.....	65
4.3.1 HDP	65
4.3.2 Nezaměstnanost	65
4.3.3 Inflace	65
4.3.4 Státní rozpočet	66

4.3.5	Spotřebitelské úvěry.....	67
4.3.6	Hypoteční úvěry.....	68
4.4	Protikrizová opatření.....	69
4.4.1	Vláda.....	69
4.4.2	Národní ekonomická rada vlády.....	71
4.4.3	ČNB.....	71
4.5	Úrokové sazby a inflace.....	72
4.5.1	Dvoutýdenní repo sazba a deflátor HDP.....	74
4.5.2	Dvoutýdenní repo sazba a index spotřebitelských cen (CPI).....	75
5	Zhodnocení výsledků.....	77
6	Závěr.....	79
7	Seznam použitých zdrojů.....	81
7.1	Literatura.....	81
7.2	Internetové zdroje.....	82

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Vznik mezery produktu a inflační mezery.....	23
Obrázek 2:	Fáze hospodářského cyklu.....	24
Obrázek 3:	Fáze expanze a kontrakce.....	25

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Nejvyšší nárůst nezaměstnanosti mezi prosincem 2008 a lednem 2009 (okresy, v %).....	41
------------	--	----

Seznam grafů

Graf 1:	Rodinné domy zabavené v USA v tis.....	37
Graf 2:	Porovnání zadluženosti vybraných zemí v roce 2008.....	39
Graf 3:	Vývoj vybraných ukazatelů ČR v letech 2006-2009.....	40
Graf 4:	Kvartální vývoj.....	42
Graf 5:	Státní rozpočet.....	43
Graf 6:	Měsíční nárůst zadluženosti.....	43
Graf 7:	Objem hypotečních úvěrů.....	44
Graf 8:	Kvartální vývoj.....	45
Graf 9:	Státní rozpočet.....	46
Graf 10:	Měsíční nárůst zadluženosti.....	46
Graf 11:	Objem hypotečních úvěrů.....	47
Graf 12:	Kvartální vývoj.....	48

Graf 13: Státní rozpočet	48
Graf 14: Měsíční nárůst zadluženosti	49
Graf 15: Objem hypotečních úvěrů.....	49
Graf 16: Kvartální vývoj.....	51
Graf 17: Státní rozpočet	51
Graf 18: Měsíční nárůst zadluženosti	52
Graf 19: Objem hypotečních úvěrů.....	52
Graf 20: Kvartální vývoj.....	54
Graf 21: Státní rozpočet.....	54
Graf 22: Měsíční nárůst zadluženosti	55
Graf 23: Objem hypotečních úvěrů.....	55
Graf 24: Kvartální vývoj.....	57
Graf 25: Státní rozpočet.....	58
Graf 26: Měsíční nárůst zadluženosti	58
Graf 27: Objem hypotečních úvěrů.....	59
Graf 28: Kvartální vývoj.....	60
Graf 29: Státní rozpočet.....	60
Graf 30: Měsíční nárůst zadluženosti	61
Graf 31: Objem hypotečních úvěrů.....	62
Graf 32: Kvartální vývoj.....	63
Graf 33: Státní rozpočet.....	63
Graf 34: Měsíční nárůst zadluženosti	64
Graf 35: Objem hypotečních úvěrů.....	64
Graf 36: Vývoj ČR.....	66
Graf 37: Vývoj deficitu.....	67
Graf 38: Vývoj zadluženosti	67
Graf 39: Vývoj hypotečních úvěrů	68
Graf 40: Základní úrokové sazby ČNB	72
Graf 41: Závislost deflátoru HDP na repo sazbě	75
Graf 42: Závislost indexu spotřebitelských cen na repo sazbě.....	76

1 Úvod

Téma diplomové práce Vývoj české ekonomiky v důsledku Světové finanční krize jsem si vybral z důvodu, že krize měla vliv na celou společnost a její dopady pocítil každý z nás jinak a v práci bych tyto dopady zhodnotil pomocí makroekonomických ukazatelů a úvěrové situace v období 2008 až 2015 v České republice.

Krize je pojem, který v každém z nás vyvolá zpravidla negativní emoce. Je známo mnoho teorií, které se snaží tento pojem objasnit. V dnešní době je krize často spjatá s pojmy deprese či recese, které popisují klesající stádium hospodářského cyklu. Tento jev je v ekonomice je zcela běžný, neboť po fázi ekonomického růstu nastane fáze propadu. Dopady a intenzita finančních krizí na jednotlivé ekonomiky se v průběhu let mění, z důvodů globalizace světa a provázanosti jednotlivých ekonomik.

Finanční krize z USA se postupně rozšířila do Evropy a způsobila hospodářskou krizi v západní Evropě, která měla za následek zvýšení nezaměstnanosti a snížení poptávky po zboží a službách. Česká ekonomika je proexportní ekonomikou a snížení poptávky v zemích zasažených krizí následně vedlo ke zpomalení tuzemské ekonomiky.

V září 2008 investiční banka Lehman Brothers a holdingová společnost Washington Mutual zkrachovaly. V tomto období se české ekonomice dařilo, patřila mezi jednu z nejrychleji rostoucích evropských ekonomik a nejen politici, ale i někteří ekonomové si nepřipouštěli fakt, že světová finanční krize může výrazně postihnout i naši ekonomiku se všemi důsledky. S příchodem roku 2009 se projevila recese v české ekonomice, začala se šířit obava z objemu rostoucích nekrytých závazků státu. Růst ekonomiky byl vystřídán nízkým objemem produkce, nevyužíváním výrobních kapacit s celkovým hospodářským poklesem, s tím souvisel nárůst nezaměstnanosti, který nejdříve postihl agenturní a nekvalifikované pracovníky a následně postihl i kvalifikované profese.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavní cílem diplomové práce je zhodnotit vývoj české ekonomiky v období Světové finanční krize a v období expanze. V diplomové práci budou analyzovány příčiny a důsledky Světové finanční krize a vývoj makroekonomických ukazatelů české ekonomiky a jejich dopady. Vedlejším cílem bude zhodnocení úvěrové situace na českém trhu a analýza vývoje hypotečních a spotřebitelských úvěrů v České republice a následné určení vazby mezi úrokovou mírou a mírou inflace pomocí regresní a korelační analýzy.

2.2 Metodika

Teoretická část diplomové práce bude založena na shromažďování a studování poznatků z odborné ekonomické literatury jak českých, tak i zahraničních autorů, dále z odborných periodik a časopisů. Analytická část diplomové práci bude spočívat v analýze druhotných dat, týkajících se časových řad vybraných makroekonomických ukazatelů. Jmenovitě se bude jednat o HDP, míru inflace, míru nezaměstnanosti, celkovou výši spotřebitelských úvěrů a celkový objem nově poskytnutých hypotečních úvěrů v České republice. Analyzovaná data budou vždy graficky zpracována a vyhodnocena. Následně bude pomocí regresní a korelační analýzy zkoumána těsnost závislosti mezi úrokovou mírou a mírou inflace. V případě úrokové míry a míry inflace lze předpokládat lineární závislost těchto veličin. Úroková sazba je stanovena Českou národní bankou a je tedy nezávisle proměnnou, míra inflace je závisle proměnnou. Vyhodnocení těchto dat bude provedeno ve statistickém softwaru Gretl. Zkoumané období bude začínat rokem 2008, kdy došlo ve Spojených státech k počátku Světové finanční krize a končit rokem 2015. Zdrojem statistických dat budou internetové stránky oficiálních institucí (ČNB, MFČR, Eurostat, ČSÚ, OECD aj.).

3 Makroekonomie

Řecké slovo makros vysvětluje, že makroekonomie se bude zabývat souhrnnými ekonomickými jevy. Zabývá se faktory, které determinují úroveň agregátních veličin a také vzájemné vztahy těchto veličin. Pojem makroekonomie lze vysvětlit pomocí několika definic například: Makroekonomie je součást ekonomie, která studuje chování národního hospodářství jako celku. Samuelsonova definice z knihy *Ekonomie*, zkoumá rozhodující tendence ve vývoji celého národního hospodářství, zaměstnanosti, cen, celkovou úroveň národního produktu a zahraničního obchodu země. Makroekonomie podle Schillera je definována jako studium celkového ekonomického chování hospodářství jako celku. (Sojka, Konečný, 2006, s. 34)

3.1 Hrubý domácí produkt

Vyjádřuje hodnotu finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory, které působily na území státu. Obecně lze říci, že zjišťujeme, v jaké hodnotě (penězích) toho bylo vyprodukováno na daném území bez hledu na to, kdo to vyprodukoval. U výrobních faktorů musíme přihlížet k jejich působení na území celého státu nikoliv k tomu, kdo je jejich vlastníkem. Tento ukazatel se používá k určování výkonnosti ekonomiky států. Měří objem finální produkce, který byl vytvořen za určitý časový úsek výrobními faktory, které působily na celém území státu. Porovnáváme-li výkonnost různě velkých mezinárodních ekonomik, je vhodnější použít hrubý domácí produkt (dále jen HDP) na obyvatele. Používá se také ukazatel tempa růstu HDP, který vypovídá o tom, o kolik procent se změnilo HDP oproti předchozímu období.

HDP v České republice zjišťuje Český statistický úřad (dále jen ČSÚ) jako souhrn hodnot přidaných zpracováním ve všech odvětvích činností, které se považují v systému národního účetnictví za produktivní včetně služeb (tržních i netržních). Jedná se o propočet v kupních cenách, za které jsou realizovány tržní výkony. U netržních služeb je přidaná hodnota vyjádřena jako souhrn náhrad zaměstnancům a spotřeby fixního kapitálu. (Brčák et al., 2012, s. 17)

HDP je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statku a služeb, které byly nově vytvořeny na určitém území za dané období. Hrubý domácí produkt může být definován, respektive vypočten třemi metodami:

Výrobní (produkční, výrobní) metoda: HDP se stanoví jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty, které nejsou rozvrženy do sektoru a odvětví.

Hrubý domácí produkt = Suma Přidaných hodnot a Čistých daní

Součet přidaných hodnot je rozdílem mezi hodnotou produkce a meziproduktem (mezi spotřebou). Nelze opomenout skutečnost, že produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních cenách, proto je potřeba přičíst daně a odečíst dotace na výrobu (produkci). (Brčák et al., 2012, s. 20)

Hrubý domácí produkt = Hodnota produkce – Meziprodukt + Daně z produktů - Dotace na produkty

Výdajová metoda: Touto metodou je HDP vypočítáván jako součet spotřebních výdajů domácnost C a investic firem I (tvorba hrubého kapitálu). Hodnotu produkce vyjadřují také výdaje na vládní nákupy statků a služeb G. Vzhledem k tomu, že část produkce je vyvážena do zahraničí je zapotřebí hodnotu této produkce přičíst jako hodnotu exportovaných (vyvážených) statků a služeb X. Do výdajů rezidentních subjektů se promítají také výdaje na produkci, která byla vyprodukována v zahraničí. Je zapotřebí hodnotu importovaných (dovážených) statků a služeb M odečíst.

$$***HDP = C + I + G + NX***$$

$$***HDP = C + I + G + X - M***$$

Čistý export NX je rozdíl (saldo) mezi exportem a importem.

$$***NX = X - M***$$

Spotřební výdaje domácností a investice firem vyjadřují hodnotu konečného užití výrobku a služeb rezidentskými jednotkami a salda exportu a importu statků a služeb. Tvorba hrubého kapitálu se dělí na tvorbu hrubého fixního kapitálu, změnu zásob a na čisté pořízení cenností. (Brčák et al., 2012, s. 25)

HDP = výdaje na konečnou spotřebu + tvorba hrubého kapitálu (hrubý fixní kapitál, změna zásob, čisté (přírůstky minus úbytky), pořízení cenností + vývoz výrobků a služeb-dovoz výrobků a služeb

Důchodová (příjmová) metoda: Touto metodou se HDP vypočítává jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem, jedná se v podstatě o součet důchodů jednotlivých subjektů ekonomik. Na důchodovou metodu můžeme pohlížet, jako na nákladovou metodu, tím se rozumí pohled na tok všech nákladů firem. (Brčák, Sekerka, Stará, 2014, s. 29)

HDP = mzdy a platy (včetně ostatních náhrad zaměstnanců) + zisky firem + renty + čisté úroky + amortizace + nepřímé daně - subvence

Subvence představují transferový příjem, který je nutný z DPH vyloučit, protože neodráží vyprodukovaných statků a služeb. Jedná se o příjem, který nebyl příjemcem nijak kompenzován v podobě produkce. Pokud by se nezapočítala amortizace (znehodnocení kapitálu), vyšla by hodnota čistého domácího produktu.

ČDP = HDP - amortizace

Metodikou statistického úřadu je výpočet HDP důchodovou metodou uváděn takto:

HDP = Náhrady zaměstnanců + Daně z výroby a z dovozů - Dotace + Čistý provozní přebytek + Čistý smíšený důchod + Spotřeba fixního kapitálu

Provozním přebytkem jsou myšleny především zisky podnikatelských subjektů (upravené o zisk z tržby zásob), úroky a jiné úroky plynoucí z vlastnictví kapitálu, tedy majetkové a podnikatelské důchody. Je rozdílem mezi hrubou přidanou hodnotou, náhradami zaměstnanců a čistými daněmi z výroby a z importu. (Brčák, Sekerka, Stará, 2014, s. 35)

3.2 Hrubý národní produkt

Hrubým národním produktem označujeme celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vyrobených obyvateli určité země během daného roku. Je to číselný údaj, který měří celkovou peněžní hodnotu národního produktu, pomocí tohoto ukazatele můžeme propočítávat ekonomickou výkonnost ekonomiky jako celku. Pro stanovení hrubého národního produktu

(dále jen HNP) je důležitý národní princip, to znamená, že rozhodující je, zda vlastníkem výrobního kapitálu je občan dané země zahrnuje tedy i produkci domácích firem, které podnikají v zahraničí, a naopak nezahrnují produkci zahraničních firem působících v daném státě. (Samuelson, Nordhaus, 1992, s. 130)

HNP je možné vypočítat třemi metodami podobně jako HDP:

- teoreticky sledováním toků statků a služeb zachycujících hodnotu všech finálních produktů a služeb vytvořených v daném roce (bez meziprojektu), v praxi sečtením hodnot přidaných zpracováním na všech výrobních stupních (od hodnoty produkce na každém výrobním stupni se odečte hodnota meziprojektu),
- metodou základních důchodů (primární důchody výrobních činitelů),
- metodou užití spotřebitelských výdajů (sečtením výdajů jednotlivých sektorů na nákup konečných statků a služeb, tedy $C + I + G + NX$).

Rozdíl mezi HDP a HNP spočívá v saldu (rozdílu) důchodů rezidentů plynoucích ze zahraničí a důchodů nerezidentů získaných v tuzemsku. Toto saldo je označováno jako čistý příjem z majetku v zahraničí. Pro získání hodnoty HNP z hodnoty HDP je nutné k HDP přičíst důchody rezidentů plynoucích ze zahraničí a odečíst důchody nerezidentů získané v tuzemsku.

$HNP = HDP + \text{Důchody rezidentů získané v zahraničích} - \text{Důchody nerezidentů získané v tuzemsku}$

Čistý národní produkt neobsahuje hodnotu znehodnocení kapitálu (amortizace, odpisy). (Brčák, Sekerka, Stará, 2014, s. 39)

$\check{C}NP = HNP - \text{amortizace}$

3.3 Hrubý národní důchod

Zatímco HDP ukazuje, jaká hodnota zboží a služeb se v dané ekonomice v konkrétním období vytvořila, zrealizovala a tím fakticky transformovala ve finanční prostředky. Hrubý národní důchod (dále jen HND) tuto hodnotu upravuje o saldo prvotních důchodů s nerezidenty. Přičítá důchody, které připadly rezidentům v zahraničí, a naopak odečítá důchody, které náležely nerezidentům v domácí ekonomice.

Národní důchod je součtem sald prvotních důchodů s využíváním prvotních faktorů (práce, půdy a kapitálu) za jednotlivé rezidentské sektory. HND lze vypočítat jako HDP zvýšený o saldo prvotních důchodů za národní hospodářství celkem.

HND = HDP + prvotní důchody za národní hospodářství celkem přijaté - prvotní důchody za národní hospodářství vydané

Jestliže je saldo prvotních důchodů kladné, pak je ekonomika čistým příjmem a HND je vyšší než HDP. Pokud je však toto saldo záporné, pak je ekonomika čistým plátcem a HND je nižší. (ČSÚ, 2015)

3.4 Nezaměstnanost

Existuje více důvodů nezaměstnanosti, jedním z nich je hospodářský cyklus, kterým ekonomika běžně prochází, dalším důvodem může být strukturální změna v ekonomice a dobrovolné rozhodnutí občanů stát se po určitou dobu nezaměstnanými (např. hledání lepšího pracovního místa, stěhování). Pro všechny ekonomiky je největším problémem nepružnost trhu práce, ta bývá způsobena vysokým daňovým a odvodovým zatížením práce, vysokými sociálními podporami, nízkou mobilitou práce, nefungujícím trhem bydlení, přílišnou ochranou zaměstnanců a špatným systémem školství. (ČSÚ, 2015)

Podle definice Eurostatu se za nezaměstnané považují všechny osoby 15-ti leté a starší (bez horní věkové hranice), které ve sledovaném období souběžně splňovaly tyto tři základní podmínky:

- byly bez práce, (tzn., že nebyly ani v placeném zaměstnání, ani sebezaměstnané),
- hledaly aktivně práci, (formou aktivního hledání, rozumíme registraci na úřadu práce nebo u soukromé zprostředkovatelny práce, dále hledání práce přímo v podnicích, využívání inzerce, podnikání kroků pro založení vlastní firmy, podání žádosti o pracovní povolení a licence atd.),
- byly připraveny k nástupu do práce, (tzn., že během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14-ti dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebe zaměstnání).

Pokud osoby nesplňují alespoň jednu ze tří uvedených podmínek, jsou klasifikovány jako zaměstnané nebo ekonomicky neaktivní. (Brčák et al., 2012, s. 139)

ČSÚ využívá pro výpočet nezaměstnanosti definici podle Mezinárodní organizace práce, podle které se za nezaměstnané považují všechny osoby starší 15-ti let, které nebyly v daném období zaměstnané, byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do 14-ti dnů a v posledních čtyřech týdnech aktivně hledaly práci.

Nezaměstnanost měříme ukazatelem míry nezaměstnanosti

$$u=U/L+U$$

u je míra nezaměstnanosti (vyjádřená v %), U je počet nezaměstnaných a L je počet zaměstnaných.

Nezaměstnanými nazýváme pouze ty osoby, které nemají práci a ani si ji nehledají. Hledání zaměstnání je nezbytným znakem nezaměstnaného. Osoba, která není zaměstnaná a ani si žádnou práci nehledá, nenazýváme nezaměstnanou.

Registrovaná nezaměstnanost se zjišťuje tak, že se mezi nezaměstnané zařazují lidé, kteří se hlásí na úřadech práce. *Skutečná nezaměstnanost* bývá vždy o nějaké procento vyšší než registrovaná nezaměstnanost (někteří nezaměstnaní se na úřady práce nehlásí, např. že odejdou ze svého stávajícího zaměstnání a mají sjednaný nástup do dalšího zaměstnání anebo naopak jsou dlouhodobě nezaměstnaní, nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti). (Holman, 2001, s. 288)

Nezaměstnanost dělíme na následující typy:

- Frikční nezaměstnanost: vyjadřuje plynulé přecházení pracovníků z jednoho zaměstnání do druhého, charakteristickým rysem frikční nezaměstnanosti je její krátkodobost. Tento typ nezaměstnanosti je v tržní ekonomice neodstranitelný a zajišťuje nezbytnou mobilitu pracovních sil. Výši frikční nezaměstnanosti lze do určité míry ovlivnit zlepšováním informovanosti o pracovních příležitostech a opatřeními k usnadnění mobility pracovních sil. Pro českou ekonomiku je v současné době vážným faktorem omezujícím mobilitu pracovních sil nedostatek volných bytů a neochota pracovníků se stěhovat za zaměstnáním.

- **Strukturální nezaměstnanost:** vyplývá ze změn ve struktuře národního hospodářství. Bývá vyvolána zejména technickým pokrokem, změnami v preferencích spotřebitelů a výrazný vliv může mít i změna struktury světové ekonomiky. Velké problémy se strukturální nezaměstnaností mohou vznikat v důsledku technických změn, kdy jsou postižena celá odvětví. Strukturální nezaměstnanost bývá velmi vysoká a poměrně dlouhodobá, zvláště v určitých oblastech, kde dochází k nesouladu mezi rušenými a novými pracovními místy. Největším problémem bývá rekvalifikace starších pracovníků, jejichž kvalifikace zastarala, přizpůsobivost je již malá a perspektivy využití na trhu práce jsou omezené.
- **Cyklická nezaměstnanost:** je spojena s hospodářskými cykly tržní ekonomiky. V období recese má tato zaměstnanost tendenci růst, při konjunkturu klesat. Její vývoj je závislý na vztahu mezi skutečným a potencionálním HDP. Cyklická i strukturální nezaměstnanost má závažné důsledky a je proto předmětem opatření hospodářské politiky usilující o snižování nezaměstnanosti. (Sojka, Konečný, 2006 s. 81)

Dále lze nezaměstnanost rozdělit na:

- **Dobrovolná nezaměstnanost:** Dobrovolně nezaměstnaní jsou ti lidé, kteří nepřijímají současnou mzdovou hladinu v konkrétním zaměstnání a hledají lépe placenou práci. Taková práce ovšem na trhu není, a proto setrvávají ve stavu nezaměstnanosti, mohou tak činit i jen krátkodobě, jejich záměrem je změnit profesi, která bude lépe finančně ohodnocena.
- **Nedobrovolná nezaměstnanost:** Nedobrovolně nezaměstnaní by naopak rádi pracovali za nabízenou mzdu, avšak neexistují volná pracovní místa odpovídající jejím potřebám (může se jednat o lidi s příliš vymezenou kvalifikací bez možnosti změnit profesi). Nedobrovolná nezaměstnanost má pro člověka horší důsledky než dobrovolná nezaměstnanost a dalším negativním dopadem nedobrovolné nezaměstnanosti, kteří nemají dobré alternativní příležitosti, protože je pro ně rekvalifikace nebo nalezení jiného zdroje obživy obtížná. Příčinou nedobrovolné nezaměstnanosti může být i uzákoněná minimální mzda. (Brožová, 2003, s. 72)
- **Sezonní nezaměstnanost:** nezaměstnanost spočívající v sezónní fluktuaci poptávky po práci (např. stavebnictví, zemědělství), je součástí frikční nezaměstnanosti.
- **Dlouhodobá nezaměstnanost:** Podle Českého statistického úřadu mezi dlouhodobě nezaměstnané zařazujeme uchazeče o zaměstnání, kteří jsou zaregistrováni v evidenci

úřadu práce déle než 12 měsíců. Dlouhodobá nezaměstnanost vzniká v důsledku nedostatku pracovních míst, nepružnosti pracovní síly na trhu práce, málo rozvinuté informační sítě v oblasti trhu práce, neochoty cestovat za prací. (ČSÚ, 2006)

Dopady nezaměstnanosti

Můžeme podle svých důsledků rozčlenit do dvou skupin na ekonomické a sociální.

Ekonomické dopady nezaměstnanosti představují:

- ztrátu produkce (nevyužití zdrojů výrobního faktoru práce má za následek nižší produkci),
- ztrátu kvalifikace pracovníků (snížení nebo ztráta pracovního kapitálu má také negativní dopad na ekonomiku, lidský kapitál je jeden ze zdrojů ekonomického růstu),
- vyšší výdaje státního rozpočtu na podpory v nezaměstnanosti (při vyšší nezaměstnanosti stát vyplácí vyšší objem finančních prostředků z rozpočtu v podobě podpor osobám, které přišly o zaměstnání a splňují náležitosti k jejímu pobírání),
- nižší daňové příjmy (daňové příjmy se odvíjejí od výše mezd a platů zaměstnanců a ze zisku právnických osob, lidé bez práce obvykle zvyšují spotřebu a to má za následek, že i příjmy z ostatních daní jsou nižší),

Sociální dopady nezaměstnanosti dělíme:

- na jednotlivce (ztráta zaměstnání u některých osob může představovat značné psychické zatížení, které se pak odráží na jejich zdravotním stavu, rodinných a společenských vztazích),
- na společnost (pokud dlouhodobá nezaměstnanost převyšuje 10 % stává se sociálním problémem a má dopady na snížení životní úrovně, na psychiku člověka, má vliv na vzrůst patologických jevů ve společnosti – kriminalita a drogová závislost, sociální problémy spojené s nezaměstnaností vedou ve společnosti také k nebezpečné radikalizaci těchto postižených skupin, která může vyústit k rasově až xenofóbně motivované nepokoje. (Brčák, Sekerka, Stará, 2014, s. 186)

3.5 Inlace

Inlace je zvyšování hladiny průměrné úrovně cen všech statků a služeb v průběhu delšího období. Opačným procesem, při kterém celková hladina cen klesá je deflace. Kupní síla

peněžní jednotky se mění nepřímo úměrně k vývoji celkové cenové hladiny. O inflaci mluvíme, zvyšuje-li se průměrná úroveň cen, kterou označujeme jako cenou hladinu. Vzestup cenové hladiny se však může probíhat různým tempem a dopady na ekonomiku tak mohou mít různé projevy a intenzitu. Vláda má různé možnosti svou politikou vzestup cenové hladiny omezit, významnou roli hrají i inflační očekávání ekonomických subjektů. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2012, s. 134)

Vývoj inflace vyjadřujeme různými druhy cenových indexů. Nejznámější je index spotřebitelských cen, vyjadřující velikost změny výdajů domácností na nákup spotřebního koše statků a služeb, oproti zvolenému výchozímu roku, označujeme ji jako *míru inflace*. Míra inflace patří mezi ekonomické indikátory, které vypovídají o tom, zda-li je ekonomika zdravá nebo nemocná. V obecné rovině můžeme ukázat, jaké problémy v ekonomice inflace vyvolává, ale zpravidla neumíme její dopady kvantifikovat. S vysokou mírou inflace dochází k znehodnocování úspor, zhoršuje se schopnost peněz plnit funkci míry a uchovatele hodnoty. (Sojka, Konečný, 2006, s. 85)

Míru inflace měříme takto:

$$\text{Míra inflace} = \frac{\text{Cenová hladina (rok } t) - \text{Cenová hladina (rok } t-1)}{\text{Cenová hladina (rok } t-1)} * 100$$

Inflaci můžeme rozlišit na:

- zjevnou,
- potlačovanou,
- skrytou.

Zjevná inflace nastává tehdy, jestliže skutečně dochází k vzestupu cenové hladiny a dojde ke změnám cenových indexů. O potlačované inflaci mluvíme tehdy, když vzestup cenové hladiny může být zablokovan napříkld stanovením maximálních cen nebo jejich zmrazením. Potlačovaná inflace je projevem nerovnováhy na trhu. Ta se projevuje existencí nedostatkového zboží nebo rozmachem černého trhu či existencí vynucených úspor. Ke skryté inflaci dochází tehdy, když při rovnováze na trhu daných statků se zhoršuje jejich kvalita, nebo se zavádí pseudoinovace, které nemění užité vlastnosti daných statků. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2012, s. 118)

Podle intenzity působení rozlišujeme inflaci na:

- mírnou,
- pádivou,
- hyperinflaci.

Za mírnou inflaci považujeme inflaci v rozsahu několika procent ročně, nemá příliš negativní důsledky ani pro funkci peněz, jako míry uchovatele hodnot, ani výrazně ji nenarušuje ekonomický život. Mírná inflace je v podstatě se zdravým ekonomickým vývojem. Za pádivou inflaci považujeme inflaci v rozsahu desítek až stovek procent ročně, je spojena se značnými ekonomickými náklady. Nesporně snižuje výkonost ekonomického systému, jelikož výrazně zhoršuje kvalitu cenových informací a vyvolává nárůst nejistoty. Pádivá inflace je chápána jako ukazatel nezdravého hospodářského vývoje a vede k formulování hospodářské politiky, jejímž cílem je potlačení inflace. Za hyperinflaci je považována inflace v rozsahu tisíců, desetitisíců až milionů procent ročně. Při hyperinflaci nastává naprostá dezorganizace hospodářského života. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2012, s. 134)

Dopady inflace

Negativa

Vlivem inflace dochází ke snížení kupní síly peněz, čím je vyšší míra inflace, tím méně si za naše peníze koupíme. Následkem toho dochází nejenom k celkovému narušování trhu, ale může docházet také k požadavkům na navyšování mezd u konkrétních zaměstnanců. Vlivem toho může z ekonomického hlediska dojít i k tzn., mzdové spirále. Spolu s tím vzniká další negativní vliv, kdy dochází k hromadění zboží. Lidé hromadí nejvíce zboží trvanlivější, které se jim podařilo nakoupit ještě v době příznivých cen. Potom může docházet k plýtvání daným zbožím.

Z důvodu, aby byl udržěn stejně velký zisk firmy, který je využíván k:

- výplatám pro zaměstnance,
- nákupu vstupních surovin,
- investicím do technologií
- provozním nákladům.

Je nutné upravovat ceny daného zboží a služeb a s tím souvisí i zvýšené náklady. Inflace má negativní vliv na hospodářský cyklus např.: „Uměle nízké úrokové sazby, které souvisí

s navyšováním nabídky peněz, které podporují úvěry na nové investice. V tomto ohledu může inflace vyvolat jev, který následně souvisí s celkovou ziskovostí konkrétního projektu. Růst peněžní nabídky tak může být ve výsledném pohledu špatný, což se negativně projeví na tom, že konkrétní investice do projektu bude ztrátová a projekt bude předurčen k zániku.

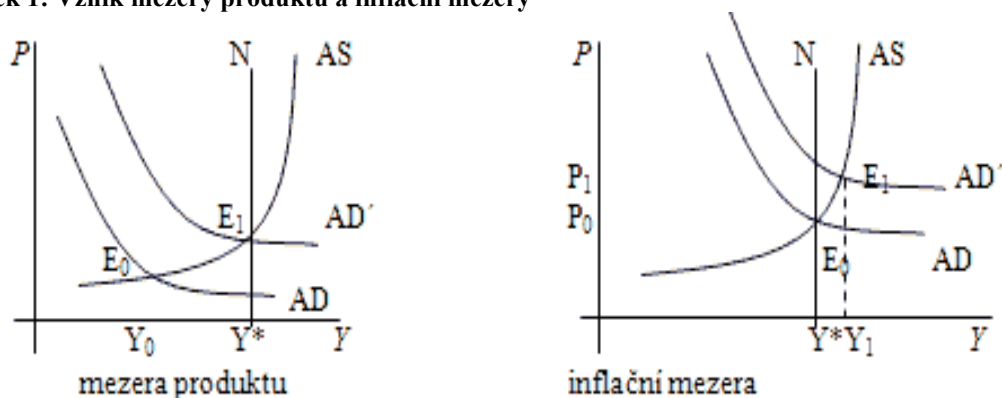
V období inflace nerostou všechny ceny a mzdy stejným tempem. To má za následek, že dochází ke změnám relativních cen. Na základě měnících se relativních cen má inflace dva konkrétně vymezené účinky.

- Přerozdělování důchodu a bohatství mezi různými třídami.
- Deformace relativních cen a výstupů různých statků nebo někdy i produktu a zaměstnanosti v ekonomice jako celku.

Pozitiva

Pozitivním vlivem inflace je větší pružnost práce. Pokud vlivem inflace dojde ke snížení reálné mzdy, tak nominální mzda zůstává v podstatě konstantní, to má za následek, že trh může rychleji dosáhnout konkrétní rovnováhy. Nesmíme zapomenat ani na případný tlak na zvyšování mezd v souvislosti s inflací. (FINSTART, 2015)

Obrázek 1: Vznik mezery produktu a inflační mezery

Zdroj: ČSÚ, 2012

3.6 Ekonomické cykly

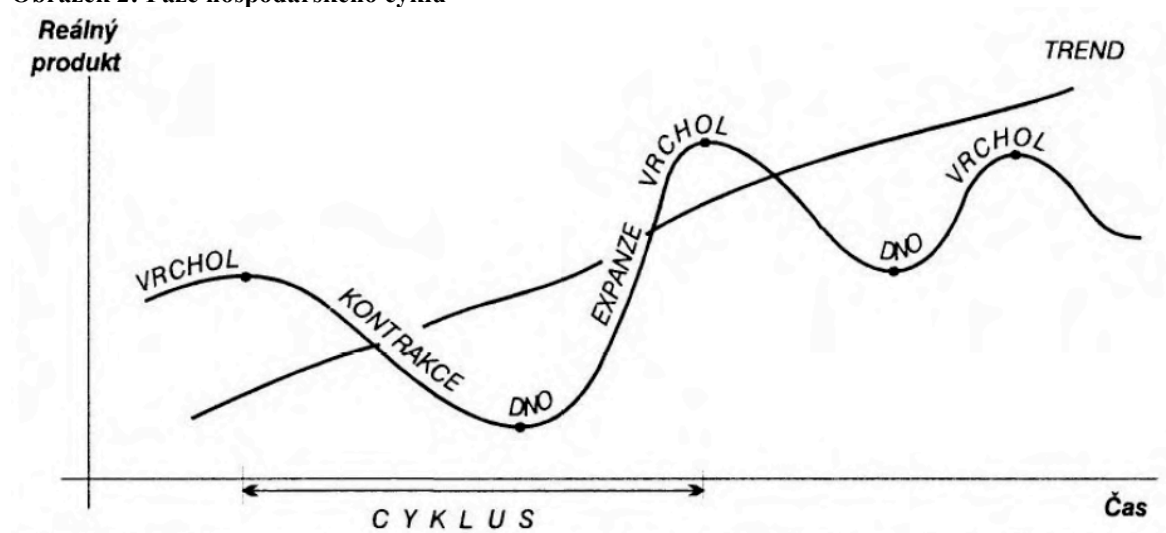
Ekonomickým cyklem, který bývá často označován jako hospodářský cyklus, označujeme výkyvy ekonomické aktivity prezentované kolísáním reálného produktu, kolem produktu potenciačního. Toto je nejčastěji užívaná interpretace cyklu, je možné ale také sledovat výkyvy v zaměstnanosti, investicích, úrokových mírách, výnosech a podobně. Pokud se jedná o výkyvy (fluktuační) reálného produktu kolem jeho potenciační úrovně vykazují tyto výkyvy dvojí směr vzestupný a klesající.

Hospodářské cykly můžeme charakterizovat v obecném smyslu jako výkyvy v ekonomické aktivitě v podobě opakovaného kolísání reálného produktu, zaměstnanosti, investic, zisků a jiných veličin. Z hlediska praktického sledování hospodářských cyklů je pozornost zaměřena obvykle na výkyvy aktuálního reálného produktu. (Helísek, 2000, s. 53)

Fáze ekonomického cyklu

Ekonomický cyklus má dvě fáze, které jsou ukončeny buď vrcholem nebo dnem (někdy se můžeme setkat s termínem sedlo). Vrchol označuje vysokou ekonomickou aktivitu a dno naopak nízkou. Obecně se tyto body nazývají body obratu nebo zvratu. Ekonomický cyklus je tak časovým úsekem, který vymezují dva stejné body obratu. Mezi těmito body obratu ekonomika nachází ve dvou fázích. Ve fázi kontrakce a expanze viz obrázek.

Obrázek 2: Fáze hospodářského cyklu

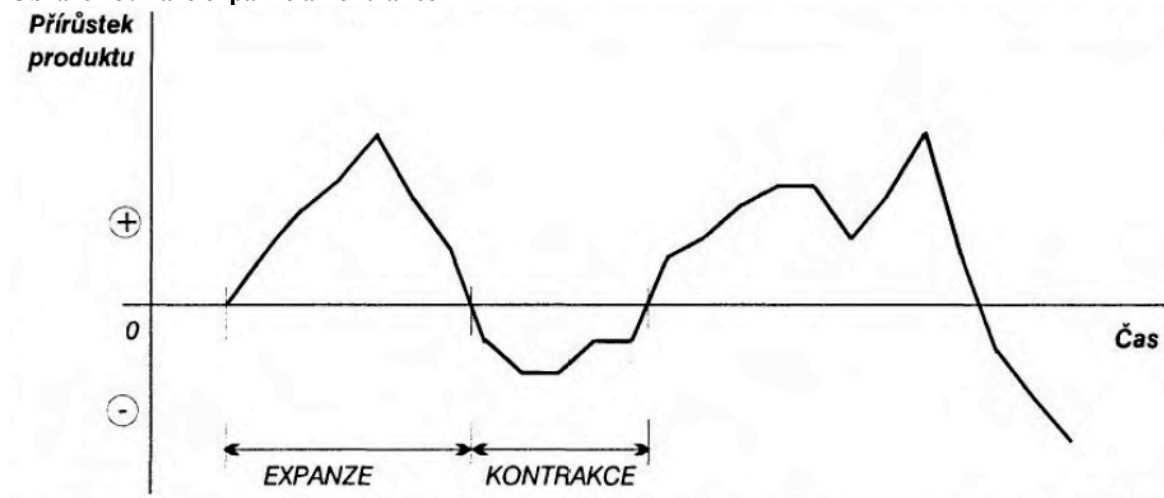

Zdroj: HELÍSEK, M., *Makroekonomie-Základní kurs*

- Fáze kontrakce: Dochází k poklesu reálného produktu, výnosů a tím i poklesu investiční poptávky. Někdy se používá ekvivalentní termín krize. Pokud trvá fáze kontrakce déle než jedno pololetí, hovoří se o recesi, hluboké a dlouhé recese bývají označovány jako deprese. Obzvláště prudká kontrakce se nazývá propad.
- Fáze expanze: Je charakteristická vzestupem ekonomické výkonosti neboli růstem reálného produktu, ekvivalentně se hovoří o rozmachu či vzestupu. Počátek fáze expanze je označován jako oživení a v této fázi expanze se ekonomika vrací na již dosaženou úroveň v minulosti. Pokud dochází k výrazné expanzi, tedy k růstu

reálného produktu nad jeho potencionální úroveň, hovoříme o boomu (konjunktúře).
Období, v kterém produkt vykazuje nulové přírůstky, je obdobím stagnace

Obrázek 3: Fáze expanze a kontrakce

Zdroj: HELÍSEK, M., *Makroekonomie-Základní kurs*

Typy ekonomických cyklů

Cyklické výkyvy vykazují v časovém období určitou pravidelnost a periodicitu. Podle délky jednotlivých period rozlišujeme v původní ekonomické teorii tři typy ekonomických cyklů: krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.

- krátkodobý: probíhá v časovém intervalu přibližně třech až pěti let a je spojen se změnami v zásobách. Dochází ke kolísání reálného produktu v jednotlivých odvětvích vlivem sezónních událostí (počasí ve stavebnictví a zemědělství). Někdy bývá tento cyklus pojmenován podle amerického ekonoma Josepha Kitchina,
- střednědobý: je nejpropracovanějším typem, se kterým ekonomika pracuje a bývá spojen s obdobím osmi až jedenácti let a s vývojem investic. Tento cyklus bývá také označován jako průmyslový či konjunkturální. Někdy bývá tento cyklus označován podle francouzského lékaře, statistika a ekonoma Clémenta Juglara,
- dlouhodobý: k prvnímu dlouhodobému cyklu, který probíhá v časovém intervalu patnácti až pětadvaceti let a na základě investic do realit a finančních instrumentů, řadíme Kuznetsův cyklus (americký ekonom ruského původu). Druhý dlouhodobý cyklus neboli Kondratěvův cyklus (ruský ekonom) je nejdiskutovanějším typem z hlediska kolísání. Tento cyklus může trvat několik desetiletí (45 – 60 let) a k příčinám patří významné objevy nalezišť, rozvoj mezinárodního obchodu, rozvoj infrastruktury či inovace. (Helísek, 2000, s. 58)

Rozlišení dlouhodobých vln podle inovační teorie:

- *první vlna*, jejíž začátek odstartovala průmyslová revoluce, vynález prvního stroje a probíhala v období 1780 – 1842,
- *druhá vlna*, začala s rozvojem železnic, lodní dopravy a ocelářského průmyslu a probíhala v letech 1842 – 1898,
- *třetí vlna*, je spojena s technickovědeckou revolucí a s rozvojem oboru elektroenergetiky a techniky, s nástupem letadel a automobilu, probíhala v období od konce 19. století až do 2. světové války,
- *čtvrtá vlna*, je spojena s rozvojem elektronického průmyslu (polovodiče, tranzistory a čipy) v podobě vědeckotechnické revoluce v 50-tých až 90-tých letech 20. století,
- *pátá vlna*, začala koncem 90-tých let minulého století prostřednictvím rozlišování mikro technologií a v podobě informační revoluce.

Cyklické výkyvy jsou spojeny nejen se změnami v agregátní poptávce, která způsobuje pokles spotřeby a investic a to má za následek pokles životní úrovně. V sestupné fázi cyklu dochází také k růstu nezaměstnanosti, která sebou přináší propad produkce a sociální problémy. Ekonomická stabilita je velmi úzce spojena také se stabilitou politickou, také kolísání produktu je spojené s politickými důsledky. Pokles životní úrovně v období recese bývá často doprovázen sociálními nepokoji, které mohou vyústit až k fanatismu způsobující válečné konflikty, jako tomu bylo v případě nástupu fašismu v Německu. (Helísek, 2000, s. 62)

3.7 Úroková míra

Úrok je v podstatě částka, kterou platí dlužník věřiteli za poskytnuté peníze. Výše úroku závisí na časovém intervalu, který uplyne od poskytnutí peněz do jejich vrácení, velikosti půjčené částky (jistiny) a velikosti úrokové míry (sazby). Úroková míra je vyjádřený poměr velikosti úroku a velikosti zápůjčního kapitálu za určité období, vyjadřuje se v procentech. (Brčák et al., 2014, s. 83)

Nominální úrokovou míru od reálné úrokové míry odlišil Irwing Fisher. Nominální (tržní) úroková míra je úroková míra placená z peněžní půjčky a reálná úroková míra je očistěná od inflace. Podle něho se nazývá Fisherova rovnice. (Holman, 2001, s. 316)

Nominální úroková míra = reálná úroková míra + očekávaná míra inflace

Významnou úrokovou sazbou je diskontní sazba, která je vyhlášována emisní bankou. V České republice ji vyhlášíje Česká národní banka (dále jen ČNB), která je od listopadu 2012 0,05 % až po současnost.

Je to sazba ČNB, za kterou si komerční banky půjčují od ní. Tato sazba odvozuje další úrokové sazby komerčních bank na peněžním trhu, jedná se o dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb. (ČNB, 2015)

3.8 Státní rozpočet

Fiskální (rozpočtovou) politikou rozumíme proces utváření daňové soustavy a veřejných výdajů s cílem napomoci utlumit výkyvy hospodářského cyklu a přispět k zachování rostoucí ekonomiky s vysokou zaměstnaností bez vysoké a kolísavé inflace. Označení rozpočtová politika pro politiku fiskální je odvozeno od nástroje, prostřednictvím kterého je fiskální politika realizována, tedy rozpočtu.

Fiskální politika slouží k:

- nashromáždění finančních prostředků za účelem zajištění finančních statků a ostatních statků,
- přerozdělování důchodu,
- ovlivňování činností, které mají za následek externality,
- usměrňování makroekonomického vývoje země pomocí příjmů a výdajů rozpočtu.

(Samuleson, Nordhaus, 1992, s. 385)

Státní rozpočet je základem rozpočtové soustavy, rozpočtovou soustavu dále tvoří územní rozpočty (krajů a obcí), rozpočty zdravotních pojišťoven, státní fondy, specifické transformační fondy (fond národního majetku, pozemkový fond), dále sem patří rozpočty veřejných podniků a vládních neziskových organizací ve veřejném sektoru.

Státní rozpočet je základním nástrojem fiskální politiky a představuje centralizovaný peněžní fond a ústřední prvek veřejných financí. Rozpočet musí být schválen a přijet ve formě zákona parlamentem České republiky. Během rozpočtového období se posuzuje plánovaný a skutečný rozpočet. (Tuleja, Nezval, Majerová, 2012, s. 179)

Návrh státního rozpočtu v České republice zajišťuje ministerstvo finance, ve spolupráci se správci kapitol, územními samosprávnými celky a státními fondy. Pokud nedojde ke schválení rozpočtu do začátku rozpočtového roku, pak musí hospodařit podle tzv. rozpočtového provizoria, účet státního rozpočtu spravuje ČNB. Rozpočet je tvořen příjmovou a výdajovou stránkou. Saldo rozpočtu představuje rozdíl mezi příjmy a výdaji:

- přebytkový rozpočet (příjmy jsou vyšší než výdaje),
- schodkový rozpočet (deficitní) příjmy jsou nižší než výdaje,
- vyrovnaný rozpočet (příjmy se rovnají výdajům). (ČNB, 2014)

Nejvýznamnější příjmy státního rozpočtu:

- daňové příjmy (nejvýznamnější položkou jsou příjmy za pojistné na sociálním zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a veřejné zdravotní pojištění a dále pak následuje příjem z daně z přidané hodnoty (dále jen DPH) a daně z příjmu,
- přijaté úroky, příjmy z pronájmu a prodeje majetku,
- přijaté transfery (významné zejména u územních rozpočtů).

Nejvýznamnější výdaje státního rozpočtu:

- výdaje sociálního charakteru v podobě transferových plateb (sociální podpory, příspěvky a dávky),
- vládní nákupy (výdaje ve školství, zdravotnictví, vnitřní a vnější bezpečnosti státu),
- transferové platby podnikům v podobě subvencí (doprava, zemědělství, podpora exportu),
- úrok z veřejného dluhu.

Většinu výdajů státního rozpočtu tvoří *mandatorní výdaje*, které je stát povinen hradit ze zákona nebo na základě jiných závazků bez ohledu na výši jeho příjmu. *Nemandatorní výdaje* stát hradit nemusí, ale podle aktuální ekonomické situace může realizovat výdaje na rozvojové projekty, infrastrukturu, výzkum a vědu.

Deficity státních rozpočtů vzniká státní dluh, který je kryt výpůjčkami, a to zpravidla ve formě dluhopisů vydaných vládou, které mohou nakupovat jak domácí, tak zahraniční subjekty. Podle toho dělíme dluh na domácí (vnitřní) a zahraniční (vnější). *Státní dluh* je

součástí veřejného dluhu a představuje celkové zadlužení vlády. *Veřejný dluh* je zadlužení vlády a nižších správních celků. (Brčák et al., 2014, s. 98)

V kontextu podmínek *Paktu o stabilitě a růstu EU* se členské státy zavázaly udržovat své schodky a dluh pod určitou hranicí, vládní schodek členského státu nesmí překročit 3 % HDP a vládní dluh nesmí překročit 60 % HDP. Pokud členský stát nebude splňovat tyto limity, musí se přistoupit k tzv. postupu při nadměrném schodku, který zahrnuje několik kroků včetně možných sankcí s cílem přimět dotyčný členský stát k přijetí příslušných nápravních opatření. Tyto limity pro dluh a schodek jsou rovněž kritérii pro hospodářskou a měnovou unii, též i pro vstup do eurozóny. (EUROSTAT, 2014)

3.9 Export a import

Obchod se zbožím a službami, je založen na skutečnosti, že část zboží vyrobeného v zahraničí je dovážena a spotřebována v domácí zemi a část zboží vyrobeného v domácí zemi je exportována do jiných zemí.

Import (dovoz)

Závisí na domácím důchodu Y , obecně lze import M vyjádřit jako funkci domácího důchodu Y , cenové hladiny v domácí měně P_d , cenové hladiny v zahraničí v zahraniční měně P_f a kurzu E_d/f . Import můžeme formálně vyjádřit.

$$M = M(Y, P, P_f, E_d/f)$$

Import se skládá z autonomního importu M_a (část importu nezávislá na důchodu) a z indukovaného importu mY . (Mach, Burešová, 1996, s. 183)

$$M = M_a + mY$$

Export (vývoz)

Předpokládáme, že vývoz domácí země X se mění nezávisle na domácím produktu, proto se závislost na domácím Y neuvažuje. Export můžeme tedy považovat za autonomní veličinu (na domácím důchodu nezávislou), tedy $X = X_a$. Obecně lze export vyjádřit jako funkci zahraničního důchodu Y , cenové hladiny v zahraničí v zahraniční měně P_f , cenové hladiny v domácí měně P a v kurzu zahraniční měny v jednotkách měny domácí E_d/f . Export můžeme formálně vyjádřit.

$$X = X(Y_f, P, P_f, Ed/f)$$

Export X je zároveň importem M_f v zahraničí, následně můžeme uvažovat analogický model domácímu importu pro zahraniční import, tedy domácí export. Export můžeme vyjádřit, jako součet import autonomního a indukované cizí země.

$$X = MaF + mfY_f$$

Pokud roste $Ed/f \Rightarrow$ že menší cena v zahraniční měně vyvolává větší poptávku také v zahraničí a exportní poptávka se zvyšuje.

$$\wedge Ed/f \rightarrow \wedge P FI$$

Pokud klesá $Ed/f \Rightarrow$ že vyšší cena v zahraniční měně vyvolá nižší poptávku statku také v zahraničí a exportní poptávka se snižuje.

$$\vee Ed/f \rightarrow \wedge P FI$$

Čistý export NX je rozdílem mezi exportem X a importem M .

$$NX = X - M$$

Pokud rozepíšeme funkci importu, můžeme vyjádřit čistý export rozdílem autonomního čistého exportu NX_a a indukovaného importu mY . (Mach, Burešová, 1996, s. 190)

Faktory, které vyvolávají růst importu do domácí ekonomiky a pokles exportu do zahraničí:

- *pokles zahraniční poptávky a důchodu* v důsledku cyklické recese povede k poklesu X ,
- *zhodnocení domácí měny* bude mít za následek zdražení exportovaného zboží, dojde k poklesu X a naopak importované zboží bude levnější a M se bude zvyšovat,
- pokud rostou *ceny v domácí ekonomice* rychleji než v zahraničí, export klesá a import roste,

- *posílení protekcionistických opatření (cla, dovozní kvóty apod.) a proexportních opatření v zahraničí* dojde k oslabení exportu X domácí ekonomiky a posílení importu M do domácí ekonomiky,
- *změna preferencí ze strany poptávajících subjektů ve prospěch zahraničních subjektů* mají za následek, že dojde k poklesu domácího exportu X a růstu M do domácí ekonomiky.

Uvedené faktory působící v opačném směru podporují export domácí ekonomiky a musíme pracovat s tím, že co je exportem domácí ekonomiky, je importem ekonomiky v zahraničí a opačně. (Mach, Burešová, 1996, s. 196)

3.10 Hypoteční úvěry

Hypoteční úvěry jsou podle zákona o dluhopisech č. 190/2004 Sb., definovány následovně. Hypoteční úvěr je úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku prvních účinků zástavního práva. Pro účely krytí hypotečních zástavních listů lze pohledávku z hypotečního úvěru nebo její část použít teprve dnem, kdy se emitent hypotečních zástavních listů o právních účincích vzniku zástavního práva k nemovitosti dozví. Zastavená nemovitost se musí nacházet na území ČR, členského státu Evropské unie nebo jiného státu, tvořícího evropský hospodářský prostor. (ČNB, 2011)

Hypoteční úvěry můžeme rozdělit na dva typy:

- hypotéky, které jsou účelově vázané na pořízení nemovitosti,
- tzv. americké hypotéky, které nejsou vázané na pořízení nemovitosti a lze je využít na cokoli, mají horší parametry než klasické hypotéky.

Současné znění zákona umožnilo poskytovat hypoteční úvěry také na zajištění potřeb bydlení (koupě družstevního bytu, složení členského pobytu v bytovém družstvu, zaplacení odstupného dosavadnímu uživateli družstevního bytu, zaplacení odstupného uvedeného v darovací smlouvě k nemovitosti, rekonstrukce bytu). Stále však platí, že ve všech uvedených případech je potřeba ručit nemovitostí. (FINEXPERT, 2015)

V ČR poskytuje hypoteční úvěry, jak již název napovídá Hypoteční banka, skoro všechny komerční banky a také stavební spořitelny. O hypotéku může požádat občan ČR s trvalým pobytem na území ČR nebo osoba, která má takovou osobu za manžela či manželku. Osoba

musí být starší 18-ti let, po dobu splácení musí být v produktivním věku a další podmínkou je splacení hypotéky do 70-ti let věku žadatele, některé banky mají přísnější podmínky a požadují splacení do 67-ti let věku. Další podmínkou pro poskytnutí hypotéky je zřízení životního pojištění. Další podmínkou, které banky při schvalování vyžadují je životní minimum, které musí každé osobě v domácnosti zbýt. Žadatel se společným jměním manželů, musí počítat s tím, že kromě splátky měsíční částky musí zbýt dvakrát životní minimum (za oba manžele) + za vyživované děti + ještě částka na jiné výdaje. Od října 2016 vyšlo v platnost zpřísněné doporučení ČNB, že nelze již poskytovat 100 % hypoteční úvěry, nýbrž 5 % sumy banky vyžadují po žadateli, aby doložil z vlastních úspor nebo jiných rezerv. O výši splátky hypotéky rozhoduje délka fixace úrokové sazby, tedy jak dlouho nebude moci banka úrokovou sazbu změnit. Obecně a dlouhodobě platí, že čím je fixace delší, tím je sjednaná úroková sazba vyšší. Bez ohledu na to, zda jsou úrokové sazby vysoké nebo nízké, až na výjimky platí, nejlevnější jsou úvěry s variabilní sazbou, která se může měnit z měsíce na měsíc a nejdražší jsou se sazbami zafixovanými na desítky let. (FINANCE, 2014)

3.11 Spotřebitelské úvěry

Spotřebitelské úvěry jsou půjčky fyzickým osobám na financování jejich nepodnikatelských potřeb. Většinou slouží k nákupu spotřebního zboží, financování různých služeb (dovolená, školné) a dále mohou sloužit také k nákupu či rekonstrukci nemovitosti. O spotřebitelský úvěr může požádat osoba starší 18-ti let se státním občanstvím ČR a trvalým bydlištěm na území ČR. Na poskytování spotřebitelských úvěrů se zaměřují bankovní i nebankovní společnosti. U bankovních společností je fáze prověřování klienta delší a úrok bývá nižší oproti nebankovnímu subjektu, který zároveň i méně prověřuje bonitu klienta. (ČNB, 2014)

Spotřebitelské úvěry podle typu výplaty dělíme:

- hotovostní,
- bezhotovostní.

Podle typu zajištění:

- zajištěné úvěry (banka vyžaduje zajištění úvěru nemovitostí, někdy postačí ručitel),
- nezajištěné úvěry (není potřeba zajišťovat úvěr nemovitostí, věřitelem).

Podle doby splatnosti:

- krátkodobé (doba splatnosti se pohybuje v řádu měsíců maximálně 1 rok),
- střednědobé (doba splatnosti je od 2-4 let),
- dlouhodobé (doba splatnosti může být až 10 let).

Podle účelu

- účelové (na konkrétní věc, úrok bývá nižší),
- neúčelové (úvěr je možné použít na cokoliv, úrok bývá vyšší).

Od 1. 12. 2016 vstoupil v účinnost nový zákon 257/2016 Sb., o spotřebitelských úvěrech a přinesl řadu změn v oblasti hypotečních i spotřebitelských úvěrů. Při poskytování hypotečních úvěrů banky musí prověřovat bonitu klienta a klient získá zákonem pevně stanovenou lhůtu na rozmyšlenou, mění se podmínky předčasného splacení hypotéky či mimořádných vkladů. Pro nově uzavřené hypoteční úvěry a hypoteční úvěry, u kterých po 1. 12. 2016 vyprší tzv. fixace, bude možné bez jakýchkoliv poplatků splatit každý rok až 25 % úvěru. Tuto mimořádnou splátku bude možné zaplatit v měsíci před výročím smlouvy. Nový zákon o spotřebitelském úvěru do značné míry mění podmínky na trhu spotřebitelských úvěrů a jednoznačně zvyšuje ochranu spotřebitele tím, že zavádí regulaci např. drobných půjček od nebankovních institucí. (KURZY, 2013)

4 Světová finanční krize

4.1 Krize

Řecké slovo „KRISIS“ je odvozené od pojmu „Krino“, jenž znamená oddělovat, vybírat, rozhodovat, posuzovat, v mediálním pojetí pak přít se, měřit se, bojovat. Vysvětlování pojmu krize je jedním. Vysvětlování pojmu krize, je dle Collineho jedním z hlavních předmětů ekonomických teorií. (Citace, Colli, J., Ekonomický a finanční slovník, s. 294)

Krizová situace nastane, když dojde k významnému narušení rovnováhy mezi základními charakteristikami systému na jedné straně a na druhé straně postojem okolního prostředí k danému systému.

Faktory charakterizující krizi:

- krize je vždy přímo spjatá s určitou hrozbou,
- krize bývají obtížně předvídatelné a nejsou časté,
- krize je ve svých důsledcích vícerozměrná, vícekriteriální, většinou se objevují interakce a je doprovázena téměř vždy sociálním dopadem,
- krize se většinou projevují zmatkem a napětím,
- při řešení krize jsou velmi důležité zájmy jednotlivých stran,
- v krizi se rozhoduje na základě neúplných, neurčitých informací a jejich řízení je naléhavé. (Mikušová, Papalová, 2003, s. 15)

Pojem lze charakterizovat jako nestabilní dobu nebo stav věcí, ve kterém nastává bod zvratu, a to buď se určitou možností extrémně pozitivního nebo negativního výsledku. V takovém případě může nastat ohrožení dalšího bezproblémového vývoje určité činnosti, která může nastat na různých úrovních činností státu, podnikatelských subjektů. V dalším případě může docházet k narušení základní struktury nebo k disparitě základních hodnot a standardů společnosti. (Hendrych, 2008, s. 3)

4.1.1 Finanční krize

Z historického hlediska finanční krize nejsou žádným novým jevem, opakují se již od rozvoje peněz a finančních trhů. Státy, banky, firmy i lidé se v dobrých ekonomických časech velmi zadlužují, aniž by si byli vědomi rizika, které se stane realitou, a to v podobě nevyhnutelné recese.

Finanční krizi můžeme obecně chápat, jako negativní důsledek mezinárodního kapitálu, pádem bretton – woodského měnového systému se zvýšila frekvence i síla finančních krizí ve světovém hospodářství. K hlavním příčinám finančních krizí patří globalizace světového hospodářství, které jsou doprovázeny liberalizací kapitálových toků a nabízejí tak investorům na mezinárodních kapitálových trzích široké spektrum investičních možností, které jsou však spjaty s riziky. (Helísek, 2002, s. 11)

Jiný názor na finanční krizi uvádí Pavel Kohout: *„Finanční krize je podobná havárie, jako když exploduje kotel parního stroje. Nastává, když trh není v rovnováze. Když je příliš mnoho státního dluhu, nastává rozpočtová krize. Když je příliš mnoho bankovních úvěrů, může vzniknout vysoká inflace, což je také určitá forma krize. Krize ve financích je vždy důsledkem porušení rovnováhy.“* (Kohout, 2011, s. 62)

Finanční krize vzniká nepoctivostí na straně finančních institucí a nekompetentností na straně politiků. Americký finanční systém pochybil ve dvou klíčových druzích odpovědnosti: řízení rizika a alokaci kapitálu. Je zarážející, že mnohé z nejhorších prvků finančního systému USA – toxické hypotéky a praktiky, které k nim vedly, byly exportovány do zbytku světa. To vše se provádělo ve jménu inovace a jakákoli regulatorní iniciativa byla zavrhována s odůvodněním, že by inovaci ohrozila. Tak se inovovalo, ale nikoli způsobem, který by ekonomiku posílil. Nejlepší mozky v USA věnovaly svoji iniciativu na obcházení standardů a regulací, zajišťujících efektivní chod a bezpečnost bankovního systému a za tento jejich úspěch jsme zaplatili my všichni, jak majitelé domů, zaměstnanci, investoři i daňový poplatníci. (THEGUARDIAN, 2008)

Rozhodování bankovní rady Federálního rezervního systému v USA, v období levných peněz a finanční deregulace od poloviny 90. let až do roku 2007, bylo první hlavní příčinou finanční a posléze ekonomické krize. Tato politika levných peněz podporována regulátory, kteří nebyli schopni regulovat vytvořila bezprecedentní bublinu hypotečních a spotřebitelských úvěrů v USA a v dalších zemích, které sdíleli americkou politickou orientaci. U počátku krize byla honba za růstem cen bydlení a akcií, ceny akcií a bydlení se vymkly svým historickým hodnotám. Došlo k nafouknutím dvou bublin. Internetové v letech 1998 - 2001 a bydlení.

Finanční inovace, které byly jednou ze tří klíčových příčin vzniku finanční a posléze i ekonomické krize, neměly charakter kreativní destrukce, ale spíš destruktivní kreace. Nepomohly ekonomice USA, ani ekonomice globální k větší prosperitě, spíš naopak. Důsledkem těchto finančních inovací došlo k zahlcení finančního systému ztrátami takového rozsahu, které nikdo neočekával. Krizi způsobily změny ve finančním světě, které nastaly od 70. let. Do této doby se bankovníctví řídilo jednoduchými principy, kdy se komerční banka při rozhodování, zda mají poskytnout další úvěr, opíraly své rozhodnutí o svou finanční situaci zachycenou v účetnictví a o znalosti svých klientů. Začátkem 70. let došlo ke dvěma zásadním změnám. Banky začaly prodávat svá úvěrová rizika třetím osobám – investorům na kapitálových trzích a zároveň začaly využívat komplexní počítačové metody pro hodnocení rizika, které byly původně vymyšleny pro exaktní vědy. (Klvačová, 2009, s. 164)

4.1.2 Sekuritizace

Pojem sekuritizace lze vysvětlit, že se jedná o proces, při kterém z mnoha menších dluhů vzniknou dluhopisy obchodovatelné na veřejných finančních trzích. Pokud vezmeme pouze jednu hypotéku vznikne, nám příliš malý objekt na veřejné obchodování, ale pokud spojíme i třeba několik milionů hypoték a následně je rozdělíme podle úvěrové kvality a rozprodáme, poté nám vznikne hned několik výhod:

- vznikne nový segment finančního trhu,
- riziko, které plynulo z původní hypotéky lze z účetnictví původní hypoteční banky vyvést a následně ho prodat komukoliv ve světě,
- banky mohou poskytovat stále rizikovější hypotéky, které jsou dostupné i pro rizikové klienty (velký stupeň úvěrového rizika). (Kohout, 2010, s. 54)

Proces sekuritizace umožňoval bankovním institucím půjčovat skoro téměř komukoliv. Myšlenka byla v tom, pokud bude riziko rozptýlené po celém světě, bude mít menší dopad. Postupem času se ukázalo, že opak byl pravdou. Přestože se podařilo riziko rozptýlit po celém světě, výsledek se nedostavil, koncem července a začátkem srpna 2007 vypukla první vlna paniky z hypoteční krize a nikdo nebyl schopen určit, kde všude mohou být špatné úvěry z amerických subprime hypoték. (Kohout, 2011, s. 189)

4.1.3 Krach na realitním trhu

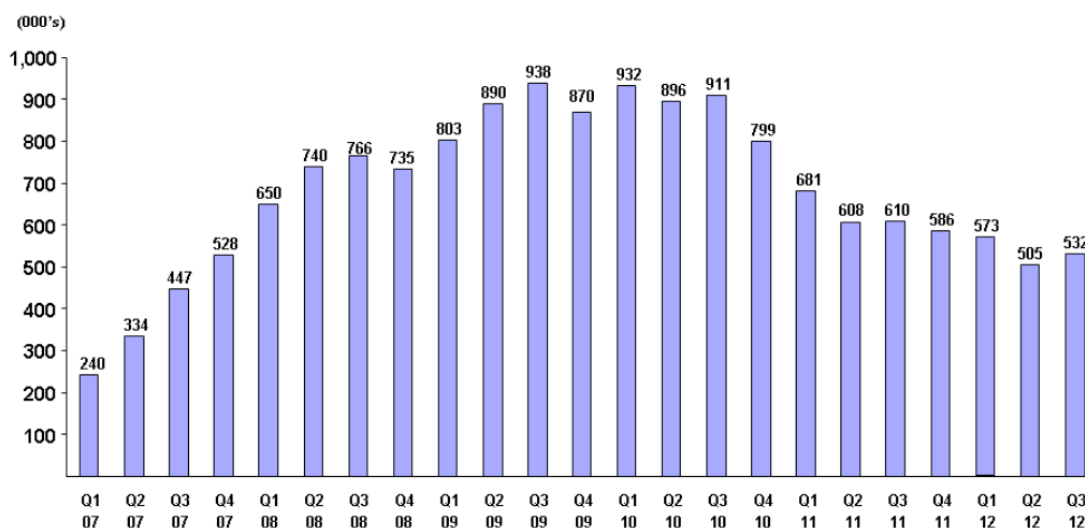
V letech 2001 – 2003 americký Federální rezervní systém udržoval krátkodobé sazby úvěrů na extrémně nízké úrovni a to mělo za následek růst americké ekonomiky v čele se silným

stavebním boomem. V těchto letech na hypotéku dosáhl „prakticky“ každý, včetně lidí s nízkými a nestabilními příjmy, kteří by za normálních okolností bydleli v pronájmu. Především se jednalo i imigranty z latinské Ameriky, u kterých získání vlastnického bydlení bylo považováno za splnění amerického snu v praxi. Následně si uvědomili, že si pořídili nemovitosti za přemrštěné ceny s počátečním nízkým úrokem, který nebyli později při navýšení hypoteční splátky řádně splácet. Lákavé nízké sazby na začátku, avšak zahrnovaly jejich možnost pozdějšího navýšení. Následně tito lidé nebyli schopni splácet navýšené úroky. V rámci tohoto všeobecného trendu rostoucí zadluženosti má největší makroekonomický význam strmý nárůst hypotečních úvěrů na bydlení, díky němuž tato vlna zadlužování dosáhla tak expanzivního růstu. (Morris, 2009, s. 75)

Za únor 2006 činil propad prodeje nových rodinných domů 3,9 %, meziročně došlo k poklesu o 18,3 %, což byl varovný signál, jednalo se o pokles na nejnižší úroveň od roku 2000, kdy začala poslední americká recese.

Hypoteční krize v USA byla v řadě ohledů mimořádná, jednalo se o první významný problém ve finančním sektoru po řadě let (od roku 2002), kdy ve Spojených státech a některých evropských ekonomikách vyvrcholila krize s falšovaným účetnictvím Worldcom, Enron atd. Vnitřní příčinou současné globální krize byl systém, v němž nebyla řádně vymezena osobní odpovědnost za úvěrová rozhodnutí. V USA v této době fungovalo cca půl milionu hypotečních makléřů, kteří byli motivováni provizemi z objemu hypoték, které zprostředkují bez následné zodpovědnosti za výsledek. Hypoteční makléř předal žádost o hypotéku na specializované úvěrové společnosti, kde poskytnutá hypotéka, byla tzv. sekuritizována společně s velkým množstvím jiných hypoték do velkého úvěrového portfolia, které kryly cenné papíry zvané CDO neboli dluhové obligace se zástavou. Tyto cenné papíry emitovaly velké banky z Wall Street: Morgan Stanley, Goldman Sachs, Merrill Lynch a další. Do těchto cenných papírů investovaly: banky, penzijní fondy, hedge fondy z celého světa. Rozptýlení rizika za normálních okolností je správné, ba dokonce povinné, ale v tomto případě diverzifikace rizika vedla k tomu, že kdejaká finanční instituce se stala podezřelou z vlastnictví rizikových cenných papírů. Trh se začal vyhýbat riziku jako celku, proto měla hypoteční krize tak rozsáhlou celosvětovou odezvu, protože nikdo přesně nevěděl a ani neví, jaké finanční instituce byly nakaženy špatnými finančními úvěry. (Foster, 2009, s. 36)

Graf 1: Rodinné domy zabavené v USA v tis.

Zdroj: FED, 2004

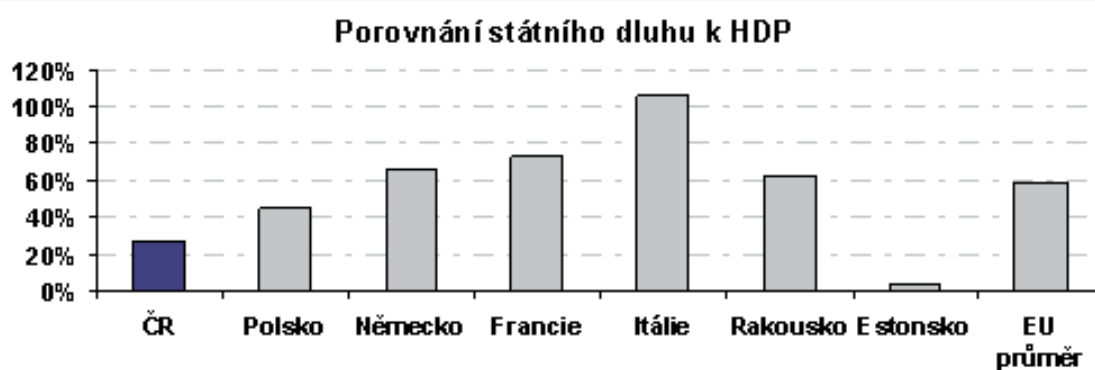
Ve světových ekonomikách v důsledku krize docházelo k hlubokým propadům HDP, mimo ekonomik v Asii a Latinské Americe, kde došlo pouze ke ztrátě tempa rozvíjejících se ekonomik a jejich kapitálových trhů. (ČSÚ, 2008)

4.1.4 Krize v Evropě

V období 2008 – 2009 se ekonomická krize následně projevila v Evropské unii. V roce 2009 způsobila ve všech zemích EU hospodářský propad kromě Polska. Po krachu několika amerických bank v důsledku hypoteční krize a nevratných vkladů se přesunula finanční krize v září 2008 do Evropy. Finanční krize se v zemích EU se projevovала různě. V zemích západní Evropy bylo nutné banky zachraňovat a poté následně očišťovat od rizikových investic. Několik evropských bank v Británii, Beneluxu, Německu a na Islandu muselo být zachráněno zásahem státu (částečným nebo úplným zestátněním). Důvěru věřitelů bank se evropské státy pokoušeli uklidnit zvyšováním státních garancí za vklady. Ve střední Evropě zůstal finanční sektor naopak poměrně stabilní. Každý stát EU si zvolil svůj boje s krizí, i jednotlivé modely se různily, protože politici měli odlišné názory na vytvoření protikrizových opatření. Jednotlivé státy se pokusily řešit vzniklou situaci státními investičními podmínkami, stavba nových dálnic, opatřeními podporující vytváření podmínek zaměstnanosti (rekvalifikační programy pro nezaměstnané, zvýšení podpor v nezaměstnanosti), podporou určitého segmentu ekonomiky – automobilový průmysl („šrotovné“ bonus při nákupu nového auta, při ekologickém zlikvidování starého). Snaha evropské komise k dosažení určité koordinace vyvrcholila v době českého předsednictví na jaře 2009, kdy na neformálním

summitu Evropské rady v Bruselu 1. března 2009, bylo odmítnuto uzavírání jednotlivých ekonomik členských států (protekcionalismus), neboť začátkem roku 2009 se u starých členských zemí objevily tendence k ochraně svých ekonomik před konkurenčními důsledky volného trhu. To by však mělo za následek popření jednoho z hlavních principů společenství. Rozpočty se propadly do deficitu, a to mělo za následek, že si nebyly schopny půjčovat peníze na světových finančních trzích, museli požádat o mezinárodní finanční pomoc ze strany mezinárodního fondu (Maďarsko) nebo EU (Lotyšsko). Do problémů se dostalo také Řecko, které je členem Eurozóny, která musela zasáhnout silným finančním stimulem, aby nedocházelo k oslabování společné evropské měny. Finanční problémy Řecka nevznikly pouze důsledkem hospodářské krize, ale i dlouhodobým porušováním paktu stability a růstu, kdy byly některé ekonomické statistiky falšovány. Náročný sociální systém měl velmi negativní dopad na státní rozpočet. (EVROPA2045, 2012)

Graf 2: Porovnání zadluženosti vybraných zemí v roce 2008

Zdroj: ČSÚ, 2011

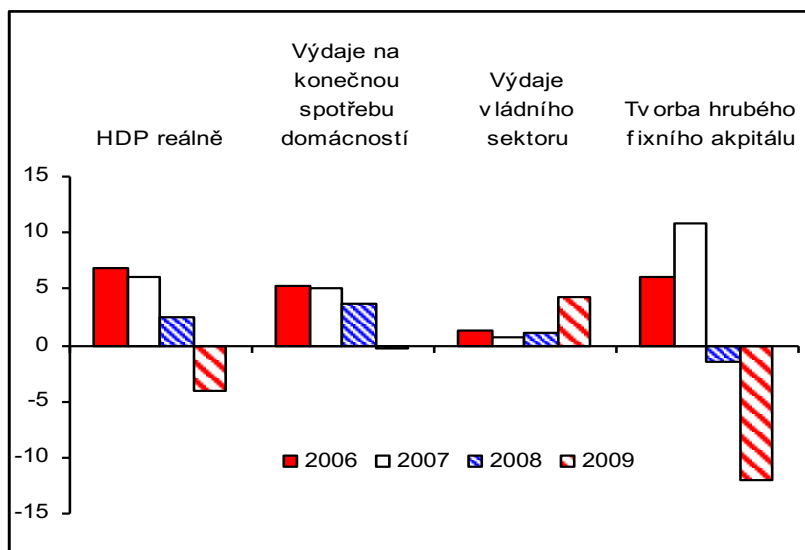
4.1.5 Dopady světové finanční a hospodářské krize na ČR

Česká ekonomika vyšla z krize relativně dobře, neboť se jednalo o krizi importovanou, která byla vyvolána poklesem zahraniční poptávky a Českou republiku nezasáhla globální krize finanční, nýbrž až světová krize ekonomická. Bankovní sektor měl dobrou bilanční likviditu, banky neposkytovaly ve značné míře úvěry na bydlení v cizích měnách a nebyly tak závislé na funkčnosti zahraničních trhů sloužících k zajišťování kurzového rizika, tento problém nastal například v Polsku a Maďarsku. (ČSÚ, 2011)

HDP v letech 2006 – 2007 rostl dvakrát rychleji (+6,8 %, resp. +6 %) než průměr v Evropské unii (+ 3,3 % a 3 %). Krize se projevila v roce 2009, kdy došlo k propadu HDP v ČR o – 4,1 % a v EU o – 4,2 %. Došlo k růstu výdajů na konečnou spotřebu domácností za léta 2006 –

2008 o 14,3 %, v roce 2000 došlo k nepatrnému poklesu o – 0,2 %. Výdaje vládního sektoru v roce 2009 stouply o 4,2 %. V letech 2006 – 2008 ČR patřila k investičně dravým evropským zemím. V roce 2008 se tvorba hrubého kapitálu zvětšila oproti roku 2005 o 15,7 %. V roce 2009 činil propad investic – 9,2 %.

Graf 3: Vývoj vybraných ukazatelů ČR v letech 2006-2009

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČNB, 2010

S prohlubující se krizí v české ekonomice začal razantně klesat počet zaměstnanců, s největším úbytkem zaměstnanců se potýkal zpracovatelský průmysl, kde došlo k poklesu ve 4. čtvrtletí o – 8,8 % a sektor služeb. Došlo ke zhoršení podnikatelského klima a důvěry ve všech odvětvích. Za celou ekonomiku došlo k největšímu poklesu zaměstnanců ve 3. čtvrtletí 2009 o – 2,9 %. Celkový rok 2009 vykázal snížení počtu zaměstnanců oproti roku 2008 o – 2 %. To mělo za následek snížení zaměstnanosti v roce 2009 o 1,2 % na 5,226 milionů osob. Celostátní průměr nárůstu nezaměstnanosti v ČR mezi prosincem 2008 a lednem 2009 byl 13 %. V ČR byly však okresy, kde nárůst nezaměstnanosti dosahoval až 30 %.

Tabulka 1: Nejvyšší nárůst nezaměstnanosti mezi prosincem 2008 a lednem 2009 (okresy, v %)

Jindřichův Hradec	29,8
Náchod	29,3
Česká Lípa	28,4
Nový Jičín	24,2
Pelhřimov	23,4
Český Krumlov	21,2
Rychnov nad Kněžnou	19,9
Jihlava	19,9
Šumperk	19,7
Plzeň-jih	19,7
Celostátní průměr	13

Zdroj: Cervo, 2010

To mělo za následek snížení mezd a platů, které v roce 2009 oproti roku 2008 klesly o 6 % a zisky vyjádřené jako čistý provozní přebytek v roce 2008 klesly o 4,2 % a v roce 2009 se jednalo o meziroční úbytek o – 0,6 %. V roce 2008 byla inflace + 6,3 %, jednalo se o jednu z největších inflací z EU, která byla způsobena hlavně zvýšením cen potravin. (ČSÚ, 2008)

4.2 Hodnocení jednotlivých let

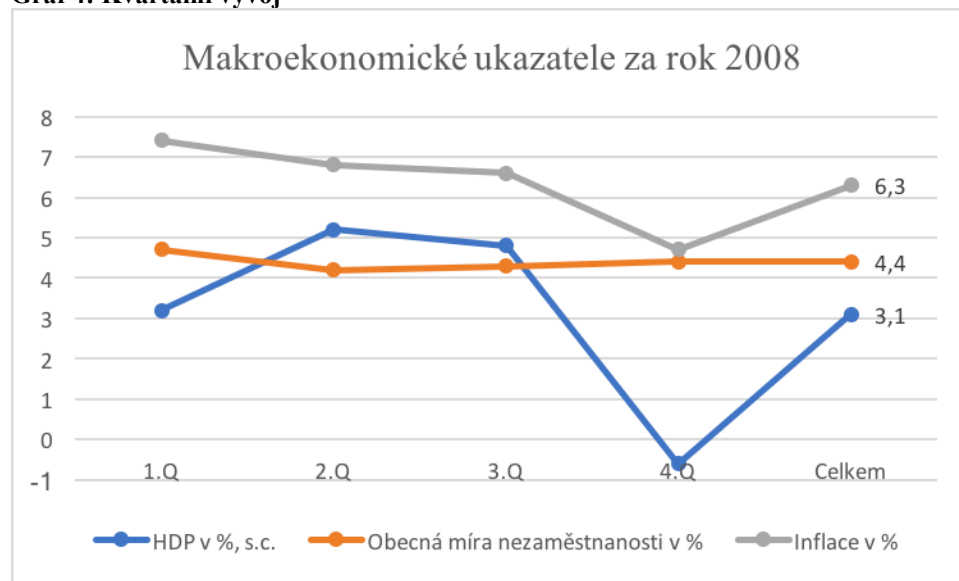
4.2.1 Vývoj ekonomiky v roce 2008

Rok 2008 se pro českou ekonomiku vyvíjel slibně oproti vývoji světové ekonomiky, která se otřásala v základech. V 1. kvartálu došlo k růstu o 3,2 %, ve 2. kvartálu došlo k růstu o 5,2 %, 3. kvartál vykázal růst 4,8 % a celkový roční růst HDP za rok 2008 byl 3,1 %. Jedním z důvodů propadu HDP ve 4. kvartálu, byl zejména propad zahraniční poptávky, vyvolaný globální finanční krizí, dalším důvodem snížení růstu HDP bylo zpomalení růstu poptávky po produkci pro konečnou spotřebu (související s vybavením a údržbou domácností, nákupem a provozem motorových vozidel, dále u výdajů na odívání, obuv a elektroniku). Zpracovatelský průmysl, doprava, obchod a podnikatelské služby dále vykazovaly růst. Zemědělství i stavebnictví se začínalo propadat a dostalo se pod úroveň minulého roku. Došlo ke snížení přílivu přímých zahraničních investic přibližně o 30 mld. Kč a jeho hodnota 182,7 mld. Kč. Objem českých zahraničních investic se pomalu nezměnil 32,4 mld. Kč. Ve 4. kvartálu se česká ekonomika dostala na počátek recese. (ČNB, 2009)

Vzhledem k předchozímu pozitivnímu vývoji české ekonomiky byl trh práce na svém vrcholu. Propad HDP ve 4. kvartálu roku 2008 měl vliv na snižování výroby, a to mělo přímý následek na snížení pracovních míst a vznik nárůstu nezaměstnanosti, obecná míra nezaměstnanosti byla 4,4 % v roce 2008. Růst nezaměstnanosti měl vliv na zmírnění napětí na trhu práce a utlumení tlaku na růst mezd. V roce 2008 bylo evidováno 352,3 tisíc uchazečů o zaměstnání. V tomto roce se začíná projevovat zvyšující se nezaměstnanost odborných zaměstnanců na úkor nekvalifikované pracovní síly. (ČNB, 2009)

V roce 2008 byla inflace ovlivněna celým spektrem faktorů, a to mělo za následek její výrazné zvýšení oproti předchozímu roku. Na tomto zvýšení se podílelo značnou měrou zvýšení snížené sazby DPH z 5 % na 9 %, dále zvýšení spotřební daně na tabákové výrobky, zvýšení nájemného zavedení regulačních poplatků v sektoru zdravotnictví. V domácím bankovním sektoru se začala projevovat krize finančních trhů a byla nastavena přísnější pravidla vůči fyzickým i právnickým osobám. Míra inflace za rok 2008 činila 6,3 %. (ČSÚ, 2009)

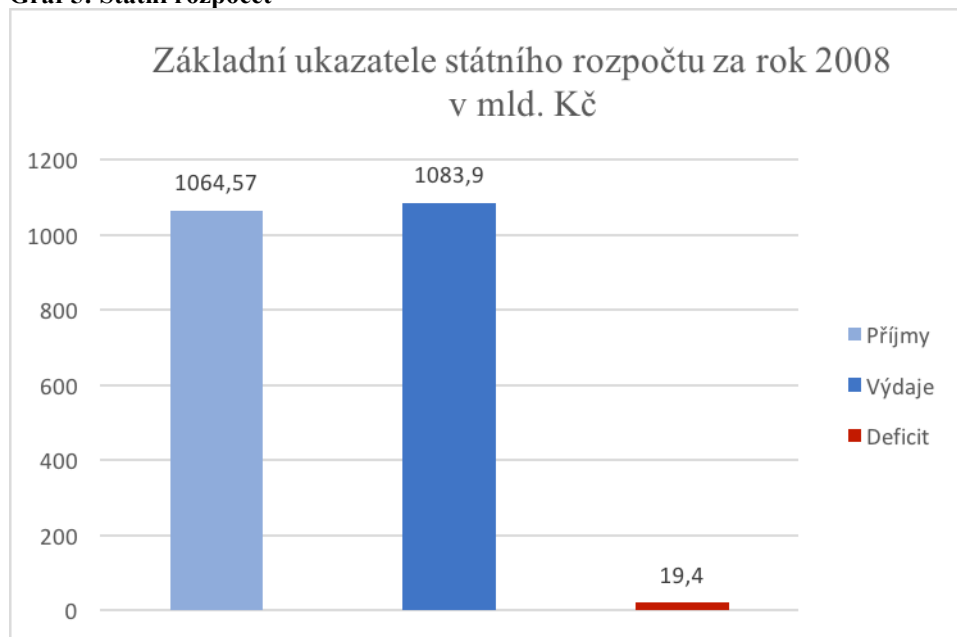
Graf 4: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2009

V roce 2008 se podařilo státnímu rozpočtu dosáhnout 19, 4 mld. Kč, oproti plánovanému schodku 70, 8 mld. Kč. Příjmy státního rozpočtu překonaly rozpočtové plány o 28 mld. Kč, přestože ekonomika vykazovala růst HDP 4 % a v plánu bylo počítáno s 5 % nárůstem HDP. Ve výdajové stránce se také podařilo dosáhnout nižšího deficitu, a to mělo za následek tento pozitivní výsledek státního rozpočtu za rok 2008. (PATRIA, 2009)

Graf 5: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2009

Spotřebitelský úvěr v roce 2008 dosáhl hodnoty 169,08 mld. Kč, oproti roku 2007 došlo k nárůstu o 22,79 %, což činilo nárůst 32 mld. Kč. Nárůst spotřebitelských úvěrů byl ovlivněn růstem HDP v prvních 3. kvartálech roku 2008. Došlo k nárůstu nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, tyto společnosti někdy i jedinci půjčovali finanční prostředky i problematickým klientům, což mělo později za následek velký nárůst nesplacených úvěrů. (ČSÚ, 2009)

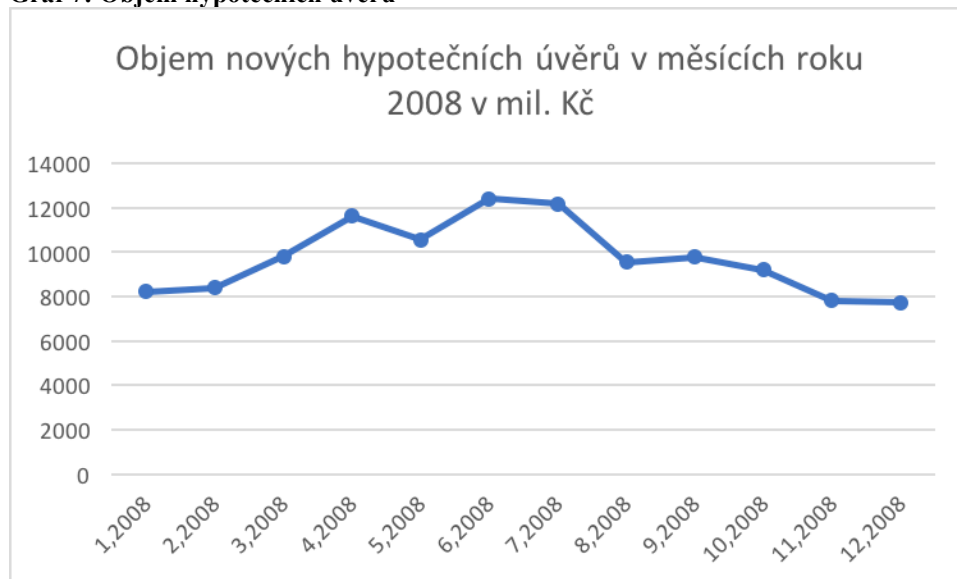
Graf 6: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2009

V roce 2008 byly poskytnuty hypoteční úvěry v hodnotě 117,3 mld. Kč, oproti roku 2007 došlo k poklesu o 15 %. Na špatném výsledku trhu s hypotékami se podepsala světová finanční krize. V tomto roce došlo ke zvýšení sazeb ČNB a na to následně reagovaly i úrokové sazby hypotečních úvěrů, došlo k pádu finanční skupiny Lehman Brothers V USA a světová finanční krize propukla naplno. Domácnosti se nechtěly zadlužovat, ceny nemovitostí začaly klesat a dostupnost bydlení rostla. (Hypoteční banka, 2008)

Graf 7: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2009

4.2.2 Vývoj ekonomiky v roce 2009

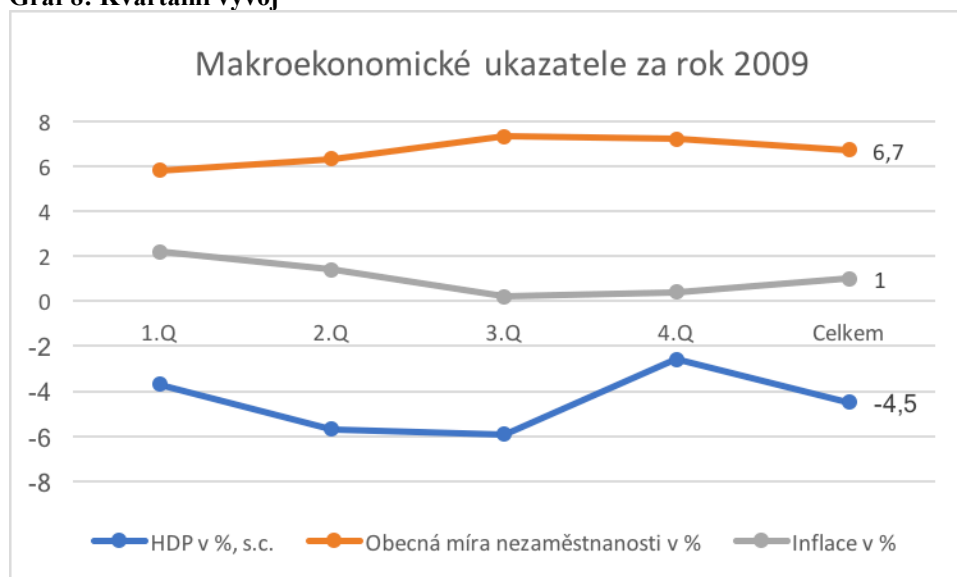
S příchodem roku 2009 se projevila recese v české ekonomice, začala se šířit obava z objemu rostoucích nekrytých závazků státu. Toto období se vyznačovalo nízkým objemem produkce, nevyužíváním výrobních kapacit, snížením produktivity výrobních faktorů a růstem nezaměstnanosti osob. Došlo k propadu zpracovatelského průmyslu o 10,6 %, v peněžnictví a pojišťovnictví o 6,7 % a postižen byl též automobilový průmysl, který je jedním z největších exportérů naší ekonomiky. HDP se snížil o 4,5 % a nejhoršího výsledku bylo dosaženo ve 2. a 3. kvartálu. Na vývoj HDP měla jako jediná kladný vliv konečná spotřeba, s meziročním růstem o 1,2 %. (ČNB, 2010)

V souvislosti s poklesem výkonnosti české ekonomiky v roce 2009 a příchodem recese začalo docházet k nárůstu počtu nezaměstnaných. Nezaměstnanost se nejprve začala projevovat u agenturních pracovníků a pracovníků s nízkou kvalifikací. Obecná míra nezaměstnanosti 15 – 64 letých se zvýšila na 6,7 %, což činilo 385 tisíc nezaměstnaných (229,8 tisíc

nezaměstnaných bylo v roce 2008). I přes tento nárůst byla tato hodnota stále nižší, než byl průměr nezaměstnanosti v Evropské unii. (ČNB, 2010)

Rok 2009 se vyznačoval poklesem inflace oproti roku 2008, inflační tlaky na českou ekonomiku byly velmi slabé. Globální a domácí recese měla pozitivní vliv na pokles cen. Došlo k trvalému poklesu zemědělských cen, což mělo za pozitivní následek na nízký růst ceny potravin, zvláště u rostlinných produktů, které poklesly až o 24,8 %. Mzdová inflace byla nízká, zahraniční vývoj a posilování koruny nepůsobilo ve prospěch dovozu. V roce 2009 byla průměrná míra inflace 1 %, což byla druhá nejnižší inflace v české historii. ČNB pokračovala v roce 2009 ve výrazném snižování klíčových úrokových sazeb. Tato politika ČNB se ukázala jako funkční, protože ke konci roku začala inflace opět mírně růst. (ČSÚ, 2010)

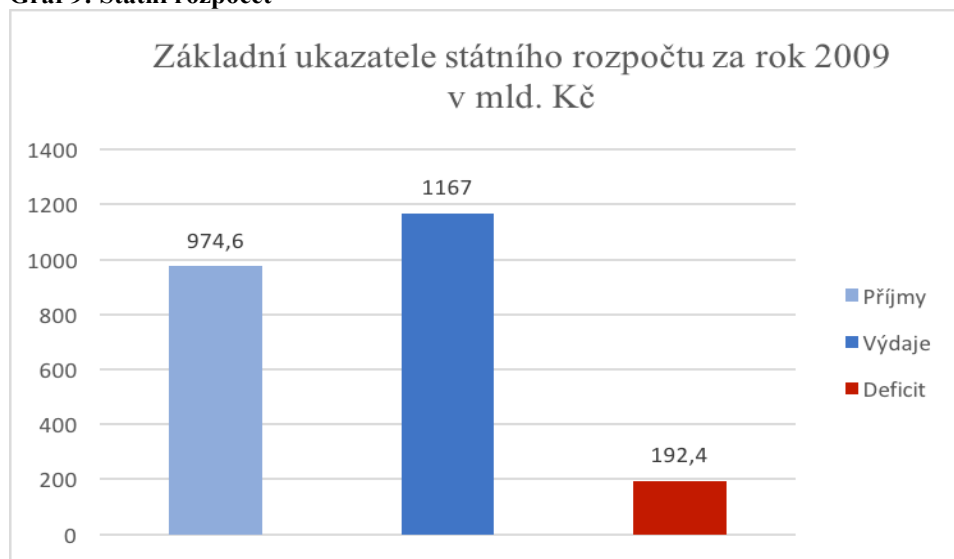
Graf 8: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2010

Státní rozpočet v roce 2009 byl ukončen s historicky nejvyšším schodkem 192,4 mld. Kč. Při přípravě rozpočtu byl navrhován schodek pouze 38,1 mld. Kč. Tento špatný výsledek byl zapříčiněn tím, že příjmová stránka rozpočtu se podařila naplnit jen z 91,6 % a výdajová stránka rozpočtu byla naopak vyšší o 7,7 %. Na tomto špatném výsledku rozpočtu měly hlavní podíl snížené příjmy z daní a sociálního pojištění. (ČNB, 2010)

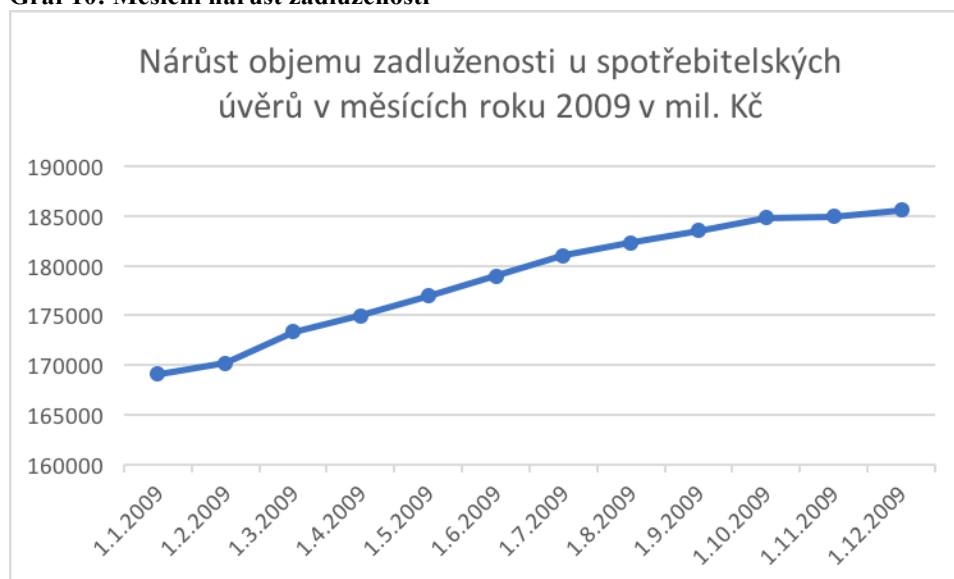
Graf 9: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2010

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu v roce 2009 dosáhly hodnoty 185,58 mld. Kč. České domácnosti pokračovaly v nastoleném trendu razantního zadlužování. Oproti roku 2008 došlo k nárůstu o 16,5 mld. Kč. Na zadlužování českých domácností měla vliv i výše průměrné mzdy, která činila 26 349 Kč, i když na tuto průměrnou mzdu nedosáhlo 65 % zaměstnanců. Nejpomaleji rostly výdaje na bydlení a služby s ním spojené. I přes prudký růst dluhů byla relativní zadluženost domácností podle stavu půjček v poměru příjmu domácnosti vyjádřených jejich hrubým disponibilním důchodem téměř o polovinu nižší než v Evropské unii. (ČSÚ, 2010)

Graf 10: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2010

V roce 2009 byly poskytnuty hypoteční úvěry v hodnotě 74,4 mld. Kč, oproti roku 2008 došlo k propadu o 42,9 mld. Kč. Tento špatný výsledek byl způsoben světovou finanční krizí, lidé ztratili důvěru v hypoteční úvěry a pořád zde byly obavy z nekrytých závazků státu, docházelo k postupnému nárůstu úrokových sazeb u hypotečních úvěrů a stále se projevovala neochota domácností se zadlužovat. (Hypoindex, 2010)

Graf 11: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2010

4.2.3 Vývoj ekonomiky v roce 2010

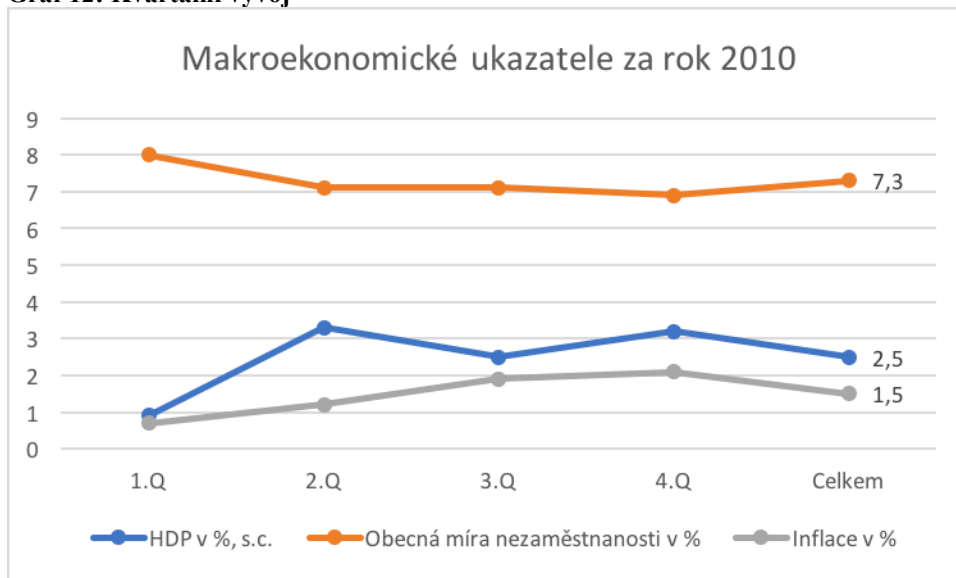
V roce 2010 došlo k hospodářskému růstu i ekonomickému zotavení oproti minulému roku. V tomto roce došlo k pomalému růstu německé ekonomiky a vzhledem k provázanosti obou ekonomik se očekával růst i české ekonomiky. Ekonomika vykázala růst v roce 2010 2,5 %, tento nárůst byl třetinový oproti rokům 2005 – 2007. Největšího růstu HDP bylo dosaženo ve 2. a 4. kvartálu, došlo k výraznému růstu ve zpracovatelském průmyslu o 5,3 %, sektor peněžnictví a bankovníctví také rostl o 4,9 %, pouze ve stavebnictví pokračoval stálý propad o 5,9 %. K růstu HDP nejvíce přispěl čistý vývoz a tvorba hrubého kapitálu. (ČNB, 2011)

V roce 2010 se podařilo stabilizovat míru nezaměstnanosti, i přes tuto stabilizaci byl počet uchazečů o zaměstnání 560,1 tis. obyvatel. Růst nezaměstnanosti se začal zlepšovat ve 2. polovině roku i z důvodů legislativních změn ohledně zákona o zaměstnanost, část nezaměstnaných začala podnikat jako osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Obecná míra nezaměstnanosti za rok 2010 činila 7,3 %. (ČNB, 2011)

Stále slabá domácí poptávka měla vliv na inflační vývoj v ČR, průměrná inflace za rok 2010 činila 1,5 %. Nejvyšší hodnoty 2,1 % dosáhla ve 4. kvartálu, oproti roku 2009 stouply ceny

rostlinných výrobků o 6,3 % a živočišných o 4,2 %. Dále na inflaci měl vliv nárůst cen pohonných hmot, potravin, regulovaných cen bydlení a snížení cen elektřiny o 2,5 %. (ČSÚ, 2011)

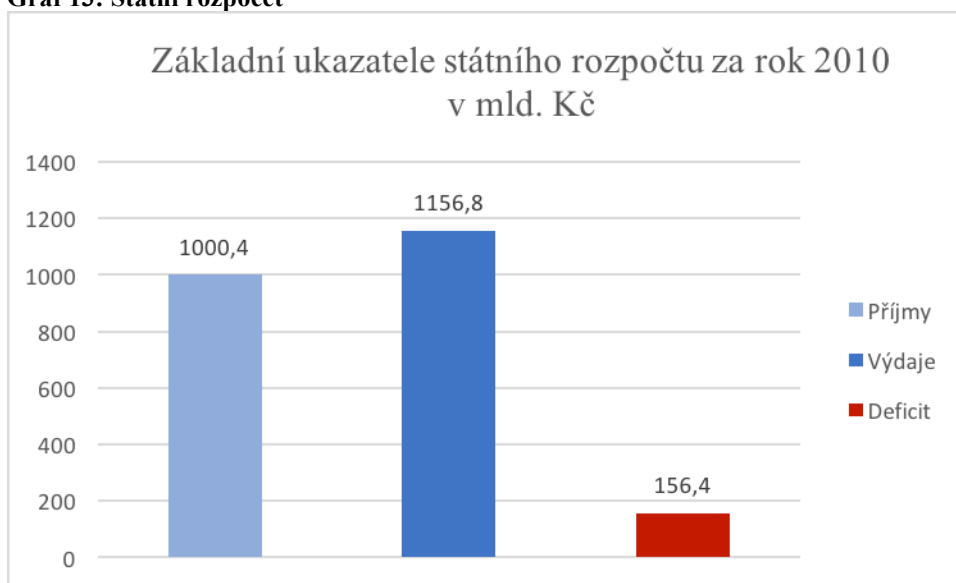
Graf 12: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2011

Státní rozpočet v roce 2010 vykázal deficit 156,4 mld. Kč. Navrhovaný schodek pro tento rok činil 163 mld. Kč, vláda počítala se zvýšeným přísunem peněz z důvodu zvýšení daně z přidané hodnoty (DPH) a spotřební daně. Příjmy rozpočtu se zvýšily o 2,7 %, na daních se vybralo více o 4,7 % a příjem ze sociálního pojištění činil nárůst o 2,3 %. Výdaje vlády klesly o 0,9 %. (MFČR, 2011)

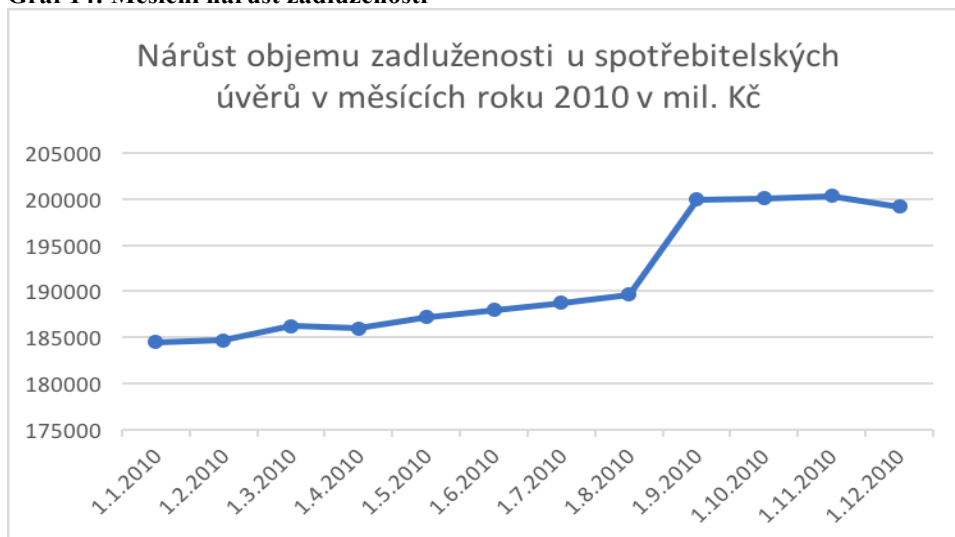
Graf 13: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2011

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu v roce 2010 dosáhly hodnoty 199,20 mld. Kč. České domácnosti pokračovaly v nastaveném trendu zadlužování, oproti roku 2009 se zadlužení českých domácností zvýšilo o 14,3 mld. Kč. Dalším motivem k zadlužování českých domácností byl růst životního standardu nebo úsilí o něj a zvyšování reálné mzdy. (ČSÚ, 2011)

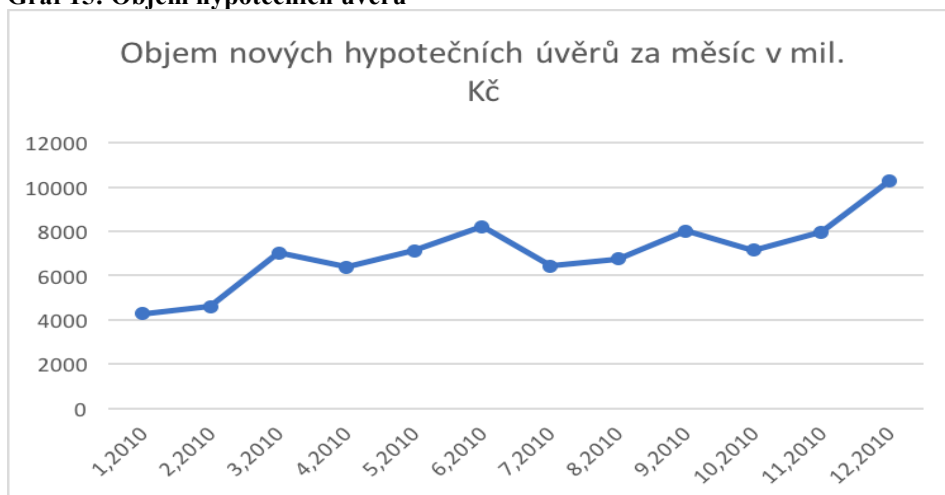
Graf 14: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2011

V roce 2010 pod dvou letech recese došlo k oživení hypotečního trhu a k mírnému nárůstu hypotečních úvěrů, jehož hodnota v tomto roce činila 84,3 mld. Kč. Největší podíl na trhu si získaly hypotéky s 5letou fixací, které činily 51,9 %. Naopak došlo k úbytku hypoték s variabilní sazbou, který činil pouze 3,5 %. Z důvodů nárůstu konkurence v oblasti hypotečních úvěrů činila průměrná úroková sazba v tomto roce 4,23 % oproti minulému roku, kdy tato sazba byla 5,61 %. (Hypoteční banka, 2011)

Graf 15: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2011

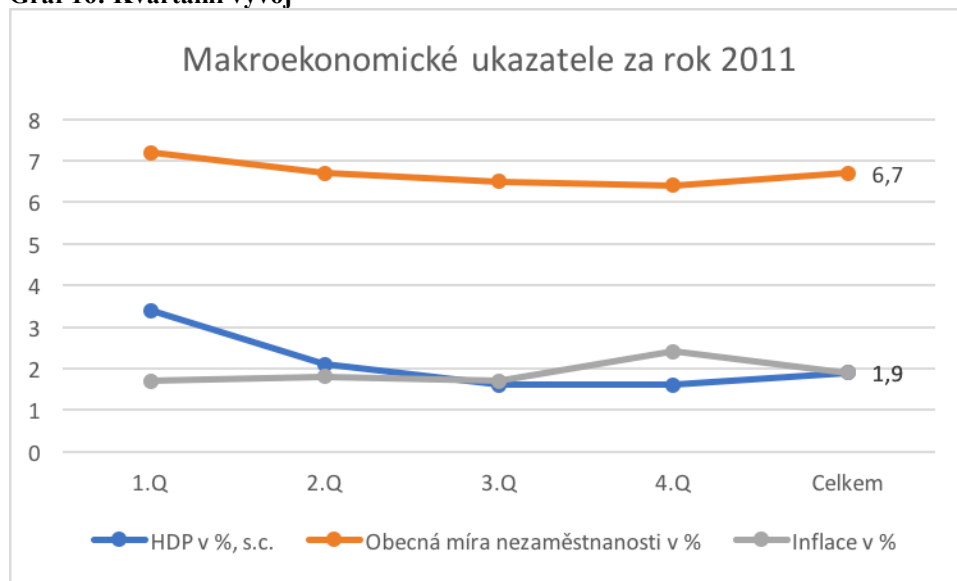
4.2.4 Vývoj ekonomiky v roce 2011

V roce 2011 vykazala česká ekonomika HDP 1,9 %, což oproti minulému roku znamenalo zpomalení o 0,6 %, na toto zpomalení růstu HDP mohla mít vliv úsporná ekonomická opatření, které zavedla česká vláda. V 1. kvartálu došlo k růstu ekonomiky o 3,4 % a v dalších kvartálech již docházelo jen k poklesu. Zahraniční obchod byl jedinou složkou, která zvyšovala HDP o 2,6 p. b., výdaje vládního sektoru snižovaly růst ekonomiky o 0,3 p. b., výdaje na konečnou spotřebu domácností o 0,2 p. b. a tvorba hrubého kapitálu celkem o 0,4 p. b. (ČNB, 2012)

V roce 2011 byla obecná míra nezaměstnanosti 6,7 %, což bylo znatelně méně ve srovnání s Evropskou unií, kde celková míra nezaměstnanosti dosáhla 10 %. K největšímu úbytku zaměstnanců docházelo ve stavebnictví, neboť se nepodařilo zastavit propad stavební výroby. Růst HDP o 1,9 % nevytvářel prostor pro tvorbu nových pracovních míst. Pouze v rezortu průmyslu se podařilo zvýšit zaměstnanost oproti minulému roku o 3 %. Přírůstkem zaměstnanosti opětovně pomohlo zvýšení počtu podnikajících osob. Průměrná mzda nominální mzda v roce 2011 vzrostla o 2,2 %, reálná mzda vzhledem k rostoucí spotřebitelské inflaci stoupla pouze o 0,3 %, to bylo nejméně od roku 2000. (ČNB, 2012)

V roce 2011 na inflační vývoj měla vliv nízká spotřebitelská poptávka. Meziroční úroveň inflace dosáhla 1,9 %, na růst inflace ve 4. kvartálu měl pravděpodobně vliv plánovaný nárůst sazby DPH od začátku následujícího roku. Ceny obilovin se zvýšily o 46,9 %, toto zvýšení cen se promítlo do cen pekařských výrobků. Ceny zeleniny zaznamenaly velký pokles o 37 %, největší pokles byl zaznamenán u brambor. Ceny v sektoru bydlení poznamenala deregulace nájemného včetně plynu a zvýšení cen pohonných hmot. (ČSÚ, 2012)

Graf 16: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2012

Státní rozpočet v roce 2011 vykázal deficit 142 mld. Kč. Schválený plán pro tento rok počítal s deficitem 135 mld. Příjmy rozpočtu byly 1012,8 mld. Kč a výdaje 1155,5 mld. Kč. Důvodem vyššího schodku rozpočtu byly potíže při čerpání z evropských fondů, bez tohoto vlivu by hospodaření států skončilo na schodku 130 mld. Kč. (MFČR, 2012)

Graf 17: Státní rozpočet

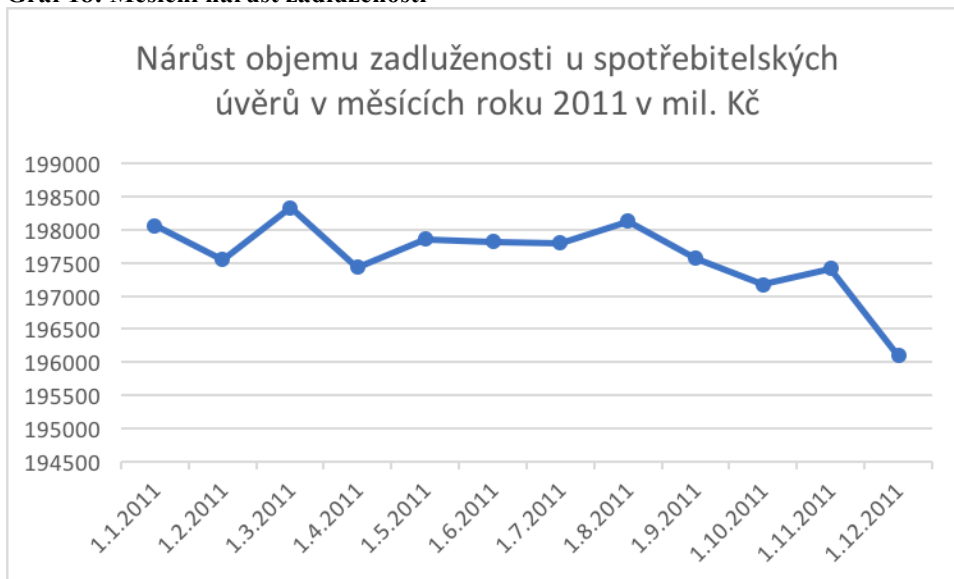

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2012

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu v roce 2011 dosáhly hodnoty 196,09 mld. Kč. Oproti minulému roku ke snížení zadlužení českých domácností o 3,11 mld. Kč. Toto snížení zadlužení českých domácností souvisí se zákonem č. 145/2010 Sb., který upravuje problematiku spotřebitelských úvěrů a upravuje zlepšení postavení spotřebitele vůči

věřiteli a zprůhledňuje nabídku spotřebitelských úvěrů, neřeší problematiku hypotečních úvěrů. (ČNB, 2012)

Graf 18: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2012

V roce 2011 dosáhl objem obchodu na hypotečním trhu 119,2 mld. Kč, oproti roku 2010 se jednalo o 40-ti procentní nárůst. Na příznivý vývoj na hypotečním trhu, mělo vliv více faktorů, příznivá ekonomická nálada, očekávané zvýšení sazby DPH z 10 na 14 % od 1. ledna 2012, stabilní ceny nemovitostí a výhodné úrokové sazby. (Hypoindex, 2012)

Graf 19: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2012

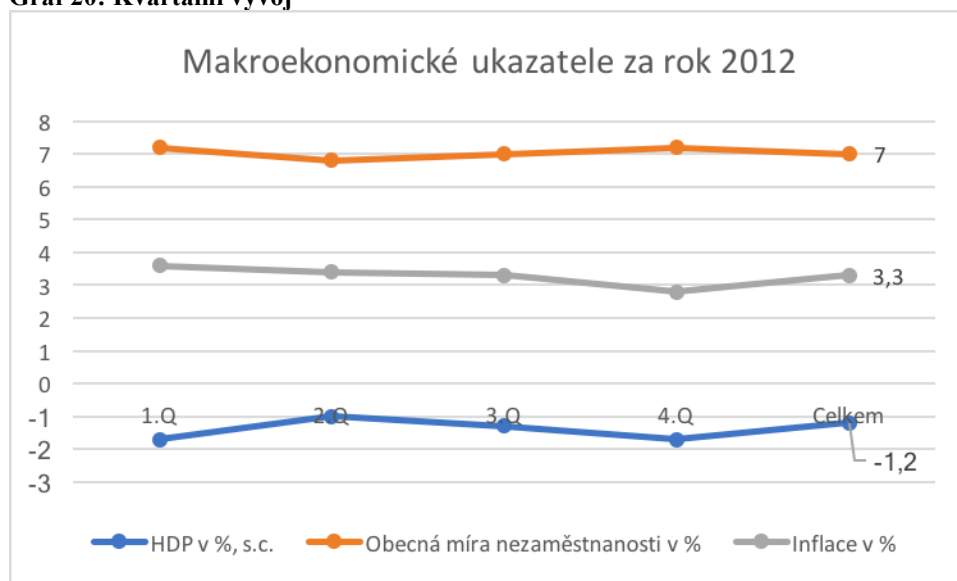
4.2.5 Vývoj ekonomiky v roce 2012

Propad HDP ve 4. kvartálu 2011 pokračoval negativně i dále v roce 2012. Příčiny poklesu byly ve slabé domácí poptávce a omezování výdajů domácností na spotřebu o 1,8 p. b., snížení výdajů vládního sektoru o 0,2 p. b., snížení tvorby kapitálu o 0,8 p. b. a konečné spotřeby od 2 p. b. K nepříznivé situaci přispělo i oslabení zahraniční poptávky. Pokles české ekonomiky byl rychlejší a hlubší než ekonomiky EU. Výsledek zahraničního obchodu byl pro tvorbu HDP jediným růstovým impulsem o hodnotu 1,5 p. b. Na výsledek HDP měla vliv politika české vlády, která na rozdíl od zemí EU, které výdaje vládního sektoru v době ekonomického poklesu nesnižovaly, výdaje snížila. (ČNB, 2013)

Kondice domácí ekonomiky měla negativní vliv na trh práce v ČR, jehož situace se neustále zhoršovala. Situace ve stavebnictví se neustále zhoršovala a docházelo k propadu výroby a dále v tomto sektoru se snižoval počet míst o 1,1 %. V průmyslové výrobě pokračoval kladný vývoj z roku 2011 a došlo k navýšení o 0,3 %, v oblasti veřejných služeb o 0,4 %, v zemědělství o 0,1 %, v peněžnictví a bankovníctví o 4 % a nejvyššího nárůstu dosáhl sektor realit o 5,8 %. Obecná míra nezaměstnanosti za rok 2012 byla 7 %. V Eurozóně bylo nezaměstnaných 11,8 %. Evidovaných uchazečů o zaměstnání bylo 545,3 tisíc obyvatel, o jedno pracovní místo se ucházelo 15,6 uchazečů. (ČSÚ, 2012)

V roce 2012 byla průměrná míra inflace 3,3 %, tato hodnota byla nejvyšší za poslední 4 roky. Na výši inflace se projevilo především zvýšení sazby DPH, došlo ke zvýšení cen zemědělských výrobků o 4 % a to zejména brambor i obilovin. Na inflaci měla také vliv vyšší cena pohonných hmot, vyšší nepřímé daně a postupné prosakování oslabeného měnového kurzu spotřebitelských cen a slabá spotřebitelská poptávka domácností. (ČNB, 2013)

Graf 20: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2013

Státní rozpočet v roce 2012 vykázal deficit 101 mld. Kč. Schválený plán pro tento rok počítal s deficitem 105 mld. Kč. Příjmy rozpočtu byly 1051,4 mld. Kč a výdaje 1152 mld. Kč. Příjmy státního rozpočtu byly nižší o 42,6 mld. Kč, než jaký byl předpoklad v roce 2011. Ve výdajové stránce se dosáhlo lepšího výsledku z důvodů nižších úroků z dluhů, škrtnů v rezortech a na sociálních dávkách (10 mld. Kč). (Idnes, 2013)

Graf 21: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2013

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu v roce 2012 dosáhly hodnoty 194,67 mld. Kč. Oproti minulému roku ke snížení zadlužení českých domácností o 2,42 mld. Kč. Na snížení zadlužení českých domácností se projevovovala účinnost nového zákona č.

145/2010 Sb., který posílil pozici spotřebitele a jeho větší právní ochranu. V rámci úsporných ekonomických opatření v oblasti vládních výdajů se české domácnosti obávaly více zadlužovat v oblasti spotřebitelských úvěrů. (ČNB, 2013)

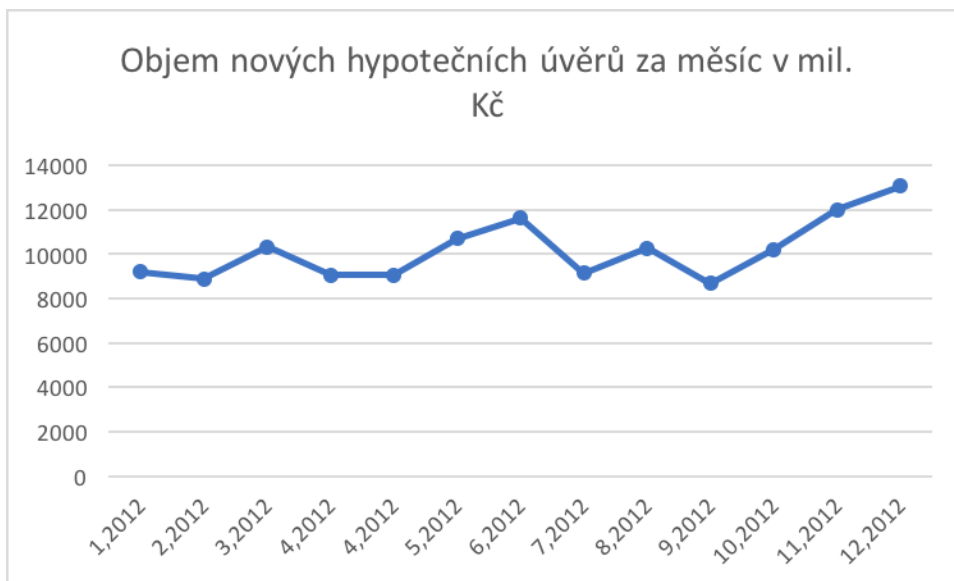
Graf 22: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2013

V roce 2012 dosáhl objem obchodu na hypotečním trhu 123,3 mld. Kč, oproti roku 2011 se jednalo o nárůst 4,3 mld. Kč. Neopakoval se už tak razantní nárůst v oblasti hypoték, jako v roce 2011, jedním z důvodů byla zvýšená sazba DPH od 1. 1. 2012 z 10 % na 14 %. Na příznivý vývoj na hypotečním trhu, mělo vliv více faktorů, příznivá ekonomická nálada, očekávané zvýšení sazby DPH z 10 na 14 % od 1. ledna 2012, stabilní ceny nemovitostí a výhodné úrokové sazby. Průměrná úroková sazba hypoték za rok 2012 byla 3,51 %. (Hypoteční banka, 2013)

Graf 23: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2013

4.2.6 Vývoj ekonomiky v roce 2013

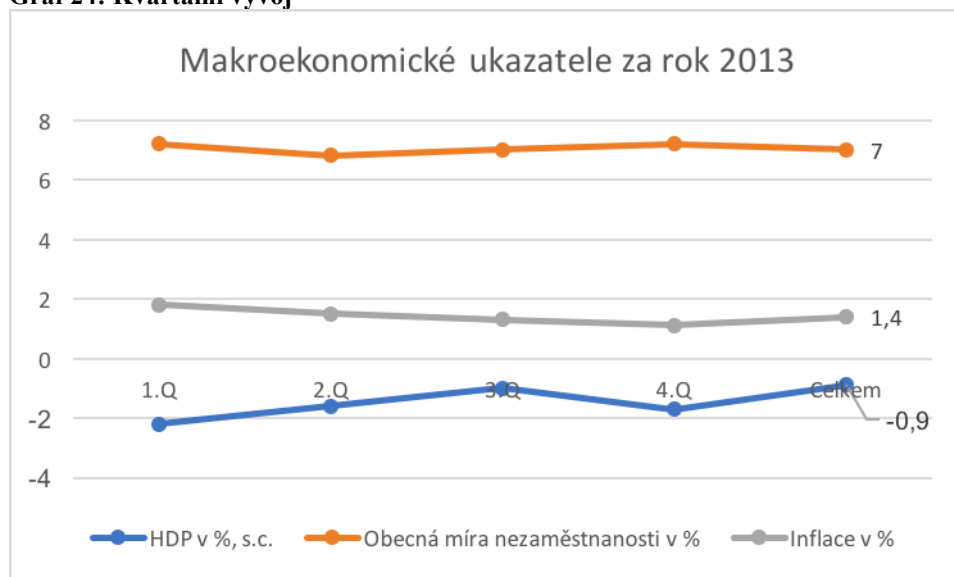
V roce 2013 docházelo stále k propadu HDP, jako v přechozích letech od roku 2010. HDP za rok 2013 vykázal propad 0,9 %. HDP v 1. kvartálu začal propadem o – 2,2 %, ve 2. kvartálu o – 1,6 %, ve 3. došlo k růstu 1 % a ve 4. kvartálu o 4 %, tudíž HDP zaznamenal růstový charakter. Vysoký nárůst výkonnosti ekonomiky ve 4. kvartálu byl nejvyšší z celé EU. Tyto dobré výsledky se opíraly o zvýšené investice o 5,1 % mezičtvrtletním srovnání, především o investice do zařízení a strojů o 6 %. Na snížení HDP se podílela spotřeba domácností o 0,1 p. b., zahraniční obchod o 0,3 p. b. a slabá poptávka po tvorbě hrubého fixního kapitálu. (ČNB, 2014)

V roce 2013 byla obecná míra nezaměstnanosti 8,2 %, ve stavebnictví a zemědělství pokračoval propad zaměstnanců. Veřejné služby naopak zaregistrovaly přírůstek zaměstnaných osob o 2,5 %. Průměrný počet uchazečů o zaměstnání v roce 2013 vzrostl o 60 tis. na 564,4 tis. osob ucházejících se o zaměstnání. Vzhledem k rostoucímu počtu uchazečů o práci a stagnujícímu počtu volných pracovních míst, se opět zvětšila převaha nabídky proti poptávce na trhu práce, to mělo za následek zvýšení hodnoty ukazatele počtu uchazečů na 1. volné pracovní místo, v roce 2012 byla hodnota 12,6 nyní 14,5. (MPSV, 2013)

Průměrná míra inflace byla v roce 2013 1,4 %, to byl nejlepší výsledek od roku 2009, kdy inflace byla 1 %. Vývoj inflace v roce 2013 byl ovlivněn nízkou domácí poptávkou, spolu

s nižšími cenami vstupů, které pak měli pozitivní vliv na konečnou cenu výrobků. Vývoj inflace v 1. kvartálu 2013 byl ovlivněn zvednutím úrovně základní a snížené sazby DPH o 1 %. V ČR i v okolních zemích se na míře inflace projevila slabá poptávka. (ČNB, 2014)

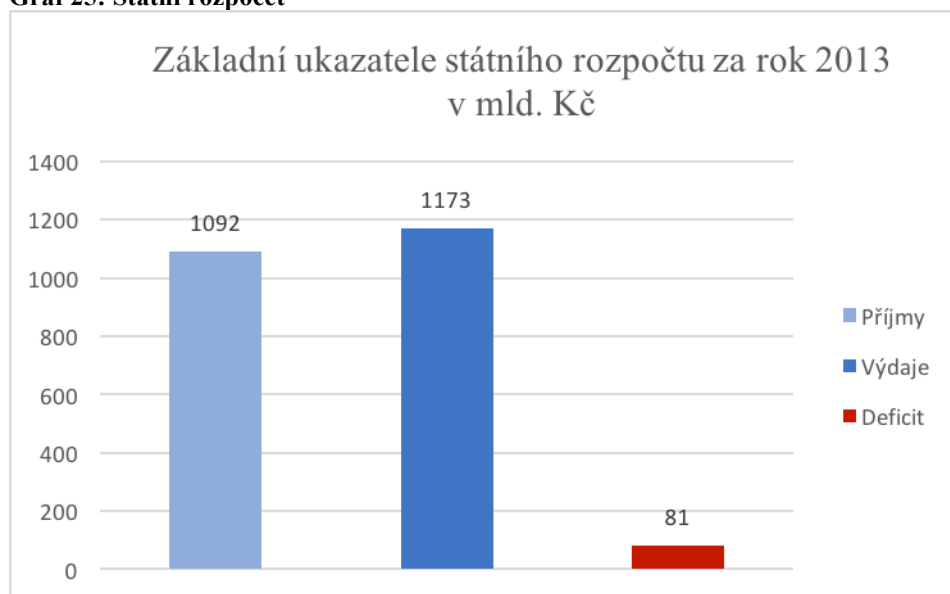
Graf 24: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2014

Státní rozpočet v roce 2013 vykázal deficit 81,3 mld. Kč, což je výsledek o 19,7 mld. Kč příznivější oproti roku 2012 a zároveň o 18,7 mld. Kč lepší než rozpočtovaný. Schválený plán pro tento rok počítal s deficitem 100 mld. Kč. Příjmy rozpočtu byly 1092,1 mld. Kč a výdaje 1153,4 mld. Kč. Hlavním důvodem nižšího schodku byly úspory na straně výdajů, které se v běžných výdajích projevily nejvíce u neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů (úspora 7,2 mld. Kč). U investičních výdajů šlo zejména o pokles investičních transferů státního fondu infrastruktury o 11,7 mld. Kč. Celkové příjmy převýšily rozpočet o 1,2 mld. Kč a výdaje bylo o 17,6 mld. Kč nižší, než bylo rozpočtováno. (MFČR, 2014)

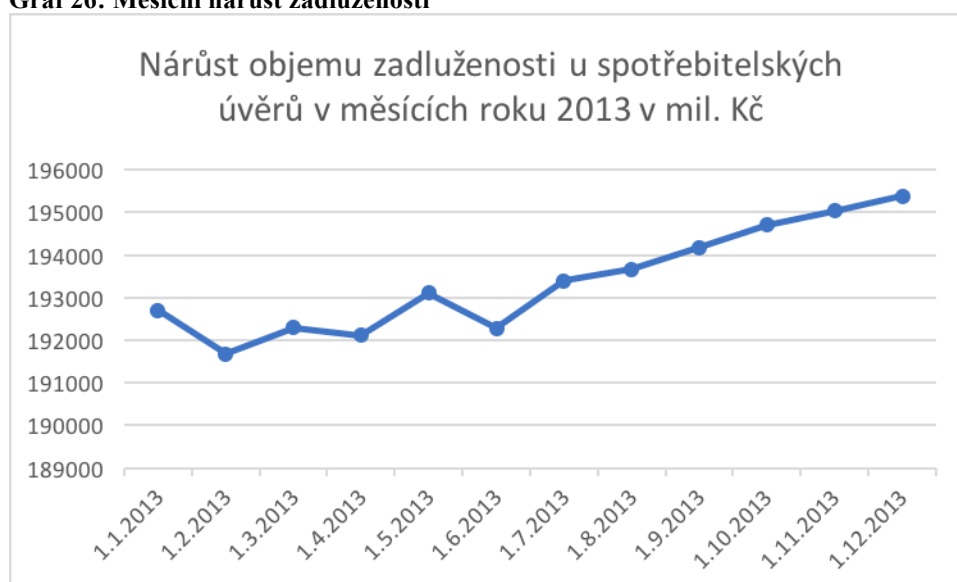
Graf 25: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2014

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu v roce 2013 dosáhly hodnoty 195,37 mld. Kč. Oproti minulému roku se zvýšilo zadlužení českých domácností o 700 mil. Kč. Tento nárůst spotřebitelských úvěrů o 0,8 % byl ovlivněn refinancováním a konsolidacemi spotřebitelských úvěrů. U spotřebitelských úvěrů byla změna způsobena novými produkty zaměřenými na refinancování. Ty klientům garantovali výhodnější podmínky, nikoliv pouze nižší plátky, ale skutečné nižší náklady úvěru. (Kurzy.cz, 2014)

Graf 26: Měsíční nárůst zadluženosti

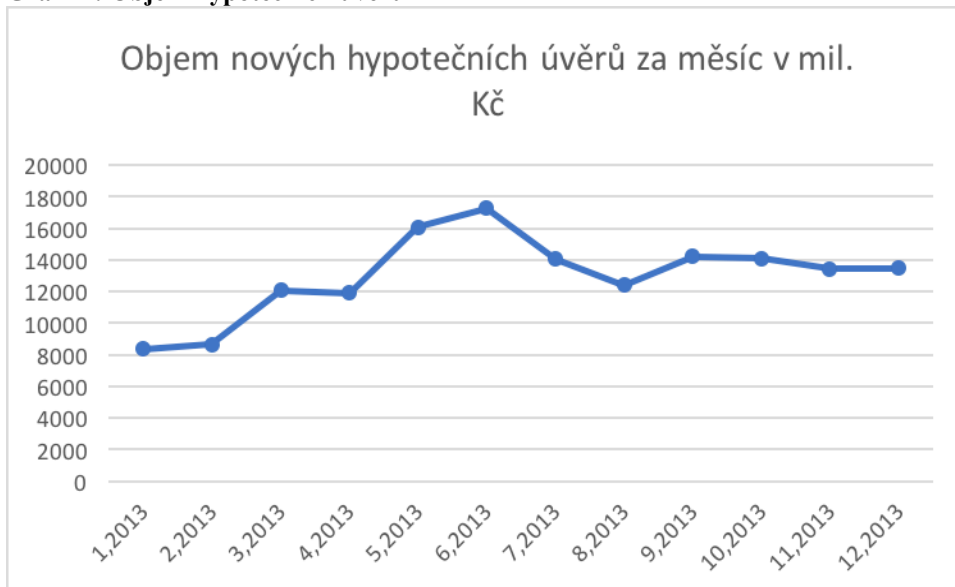

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2014

V roce 2013 dosáhl objem obchodu na hypotečním trhu 156,1 mld. Kč, byl překonán rekord oproti roku 2007, který činil 145,4 mld. Kč. Těchto dobrých výsledků v oblasti hypotečních

úvěrů bylo dosaženo hlavně pomocí refinancování starých smluv a skončilo období, kdy se lidé báli investovat. Na chuť lidí investovat měli pozitivní vliv příznivé ceny na trhu nemovitostí a rekordně nízká průměrná úroková sazba (3,05 %). (Hypoindex, 2014)

Graf 27: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2014

4.2.7 Vývoj ekonomiky v roce 2014

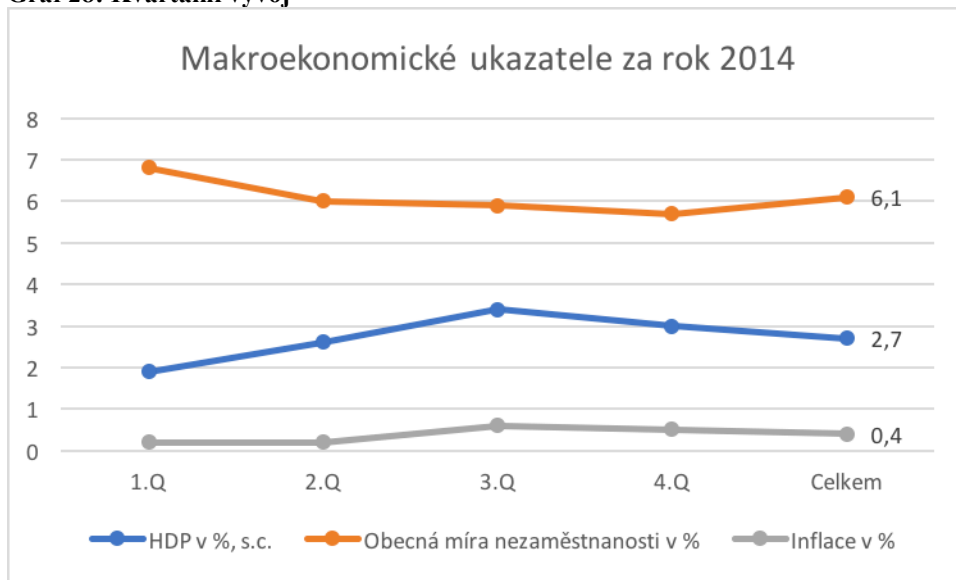
Ekonomická situace se v roce 2014 začala zlepšovat, což se projevilo na výkonnosti ekonomiky a došlo v tomto roce k růstu HDP o 2,7 %. Největší růst HDP 3,4 % byl zaznamenán ve 3. kvartálu roku 2014. Velký vliv na tento pozitivní růst HDP měla tvorba hrubého fixního kapitálu, jehož přírůstek dosáhl 1,2 p. b. Pozitivně se také projevila spotřeba domácností, která vykazovala růst o 0,6 p. b. Dalším hlavním faktorem byl růst zahraničního obchodu o 1,3 p. b. na tento růst mělo vliv umělé oslabení kurzu koruny ČNB. (ČNB, 2015)

V důsledku zlepšení ekonomické situace došlo v roce 2014 ke snížení průměrné míry nezaměstnanosti na 6,1 %. Nejnižší průměrná míra nezaměstnanosti 5,7 % byla zaznamenána v 4. kvartálu tohoto roku. Ve věkové skupině 15 – 64 let byla dosažena 73,5 % úroveň zaměstnanosti. Došlo k poklesu prací na částečný úvazek oproti předchozímu roku. Na trhu práce byla větší nabídka než poptávka z důvodu malého přírůstku volných pracovních míst. Počet lidí ucházejících se o práci byl 14,2 na jedno pracovní místo. (MPSV, 2015).

Míra inflace v roce 2014 bylo 0,4 %, oproti roku 2013 klesla o 1 %, jednalo se o nejnižší hodnotu míry inflace od roku 2003. Došlo k poklesu cen zemědělských výrobců z důvodů

dobré úrody, ceny tak klesly oproti minulému roku o 3,7 %, cena mléka se naopak zvyšovala již druhým rokem v úhrnu o 21,9 %. Dále došlo ke snížení cen energií a zrušení regulačních poplatků ve zdravotnictví, došlo k poklesu nákladů na bydlení. (ČSÚ, 2015)

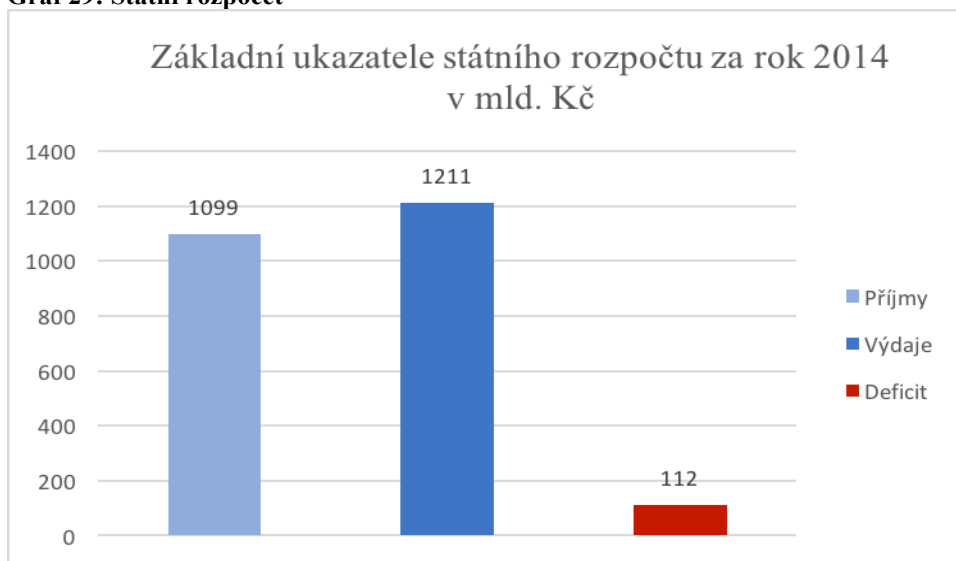
Graf 28: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2015

Státní rozpočet v roce 2014 vykázal deficit 112 mld. Kč. Příjmy státního rozpočtu byly 1099,3 mld. Kč a výdaje byly ve výši 1211,3 mld. Kč. Výši příjmu pozitivně ovlivnilo vyšší inkaso spotřební daně z minerálních olejů z důvodu zrušení nároku na vrácení této daně u tzv. zelené nafty, vyšší inkaso daně z tabákových výrobků z důvodu dosažení minimální výše sazeb z cigaret v zemích EU a dále mimořádné nedaňové příjmy z aukce kmitočtu pro rychlé mobilní síť LTE (+ 10 mld. Kč). (MFČR, 2015)

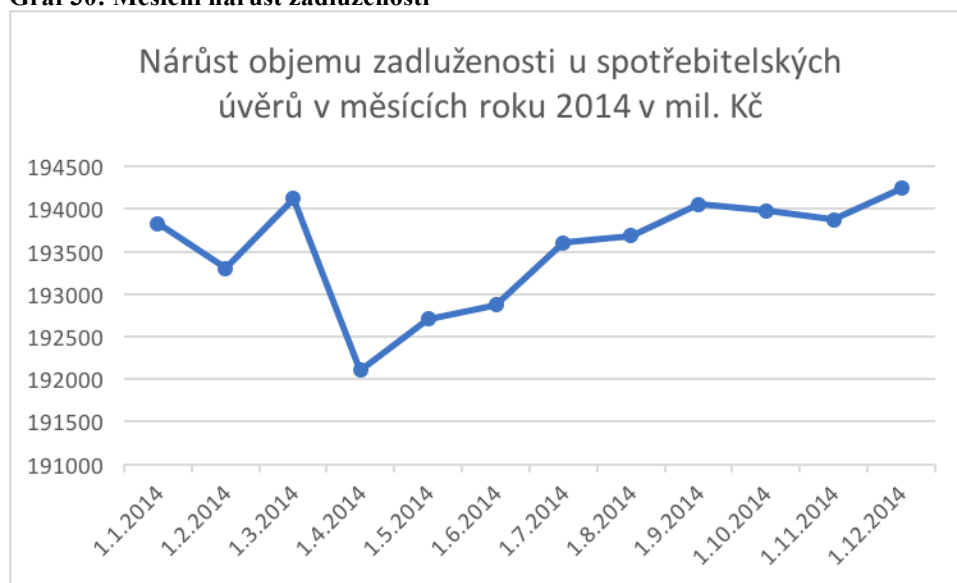
Graf 29: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2015

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu v roce 2014 dosáhly hodnoty 194,24 mld. Kč. Oproti minulému roku se snížilo zadlužení českých domácností o 1,1 mld. Kč. Tento pokles zadluženosti byl způsoben tím, že domácnosti se báli stále zadlužovat a nákup spotřebičů odkládaly na pozdější, větší konkurencí v oblasti poskytovatelů spotřebitelských úvěrů jak bankovních, tak i nebankovních subjektů. (Kurzy.cz, 2015)

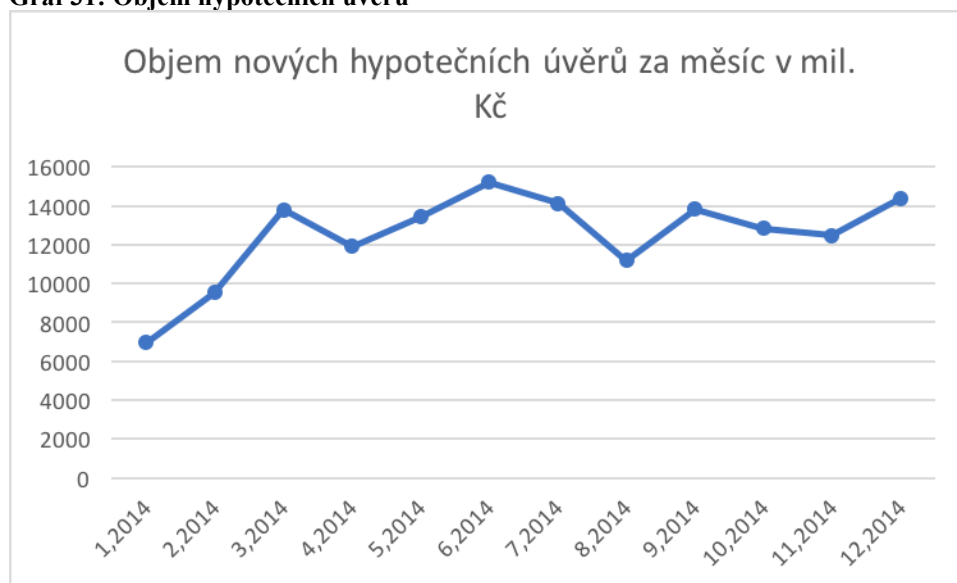
Graf 30: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2015

V roce 2014 dosáhl objem obchodu na hypotečním trhu 149,7 mld. Kč, nepodařilo se navázat na úspěšný předchozí rok 2013, tento pokles obchodu na hypotečním trhu byl způsoben, že nebyla již taková poptávka po refinancování starých hypotečních úvěrů. Průměrná úroková sazba za rok 2014 byla 2,7 %, i kvůli této nízké úrokové sazbě si hypoteční úvěr sjednalo 88 810 klientů. I přes pokles objemu sjednaných nových hypotečních úvěrů lze rok 2014 hodnotit jako úspěšný. (Hypoindex, 2015)

Graf 31: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2015

4.2.8 Vývoj ekonomiky v roce 2015

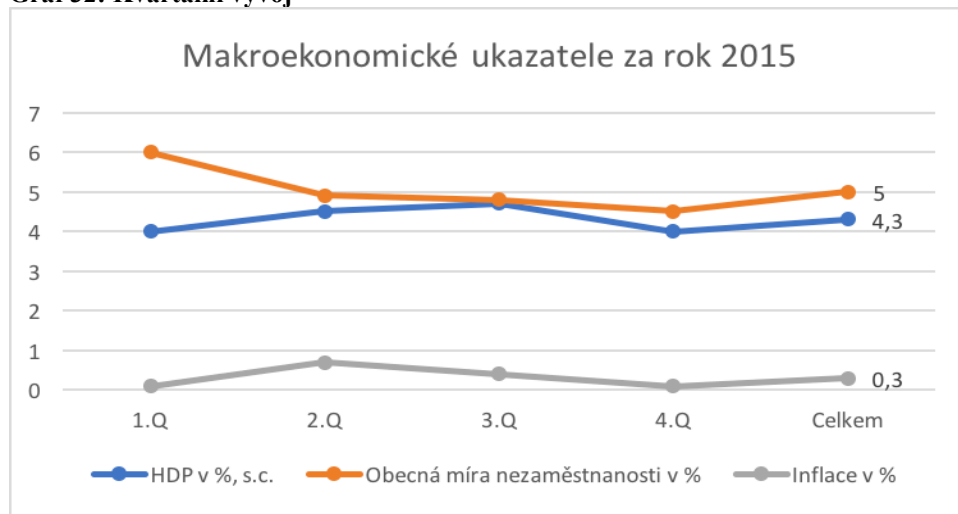
HDP v roce 2015 dosáhl hodnoty 4,3 %, jednalo se o nejlepší výsledek za posledních osm let. Ve 3. kvartálu bylo dosaženo nejlepší hodnoty HDP 4,7 %. Na hospodářském růstu tohoto roku se podílela domácí poptávka než zahraniční obchod. Spotřeba domácností se zvýšila o 0,8 p. b. a spotřeba vládních institucí o 0,6 p. b. Příspěvek zahraničního obchodu činil 1,0 p. b. Pokračoval trend rychlejšího růstu dovozu než vývozu. Na tomto výsledku se promítla rostoucí spotřeba domácností o 2,9 % spolu s vyšší investiční aktivitou 9,6 %. (ČSÚ, 2015)

Obecná míra nezaměstnanosti v roce 2015 byla 5 %, oproti roku 2014 došlo ke snížení 1,1 %. Na toto snížení nezaměstnanosti měl vliv hospodářský růst a dobrá kondice české ekonomiky, došlo ke snížení nezaměstnanosti ve stavebnictví a ve zpracovatelském průmyslu. Na trhu práce se začíná projevovat nedostatek kvalifikovaných sil. Jedná se o nejlepší výsledek nezaměstnanosti za posledních 10 let, pouze v roce 2008 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti hodnoty 4,4 %. Tento výsledek nás řadil na druhé místo, lepšího výsledku dosahovalo pouze Německo. (ČSÚ, 2016)

Průměrná míra inflace za rok 2015 dosáhla hodnoty 0,3 %, tato hodnota byla nejnižší od roku 2003. Na snižování meziroční cenové hladiny měl největší vliv pokles cen potravin a nealkoholických nápojů o 2,6 %, pokles cen v dopravě o 4,1 %. Dále pokračoval pokles cen

v oddíle zdraví, který byl zapříčiněn zrušením regulačních poplatků. Docházelo k poklesu cen za telekomunikace. Naopak došlo ke zvýšení cen služeb o 0,8 %. (ČSÚ, 2015)

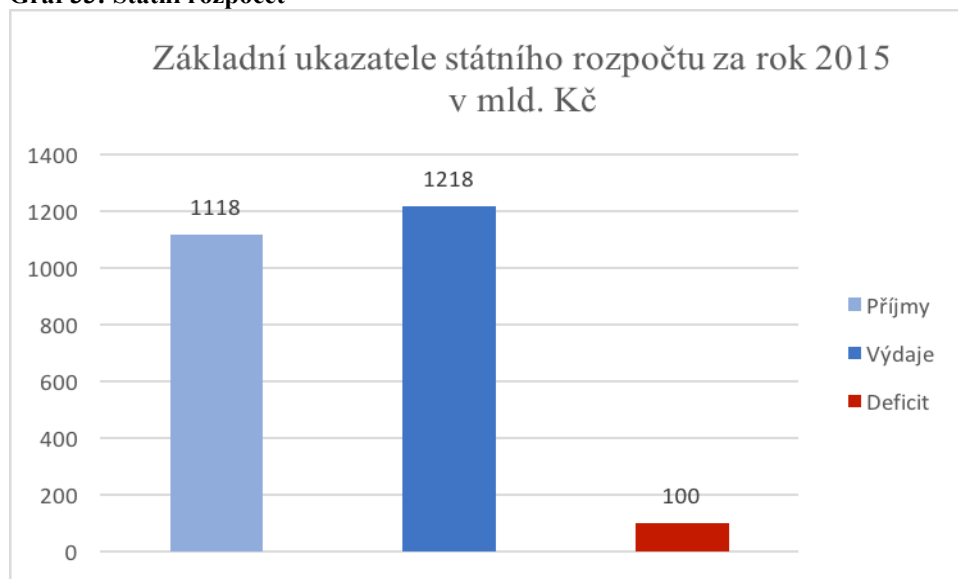
Graf 32: Kvartální vývoj

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2016

Státní rozpočet v roce 2015 vykázal deficit 110 mld. Kč. Příjmy státního rozpočtu byly 1118,5 mld. Kč a výdaje byly ve výši 1218,5 mld. Kč. Meziročně byl deficit nižší o 15 mld. Kč a oproti schválenému rozpočtu dokonce o 37,2 mld. Kč. Jedná se o nejlepší výsledek hospodaření od roku 2008, který zřetelně dokumentuje, že došlo k oživení české ekonomiky a dokládá, že se podařilo překonat dlouhodobou stagnaci české ekonomiky a uvolnit bariéry jejího růstu. To bylo potvrzeno i výsledky inkasa daně z příjmů právnických osob, které meziročně vykázalo růst o 10,2 mld. Kč, vyšší zaměstnanost a růst mezd vedly k nárůstu objemu pojistného na sociálním zabezpečení o 21, 7 mld. Kč. (MFČR, 2016)

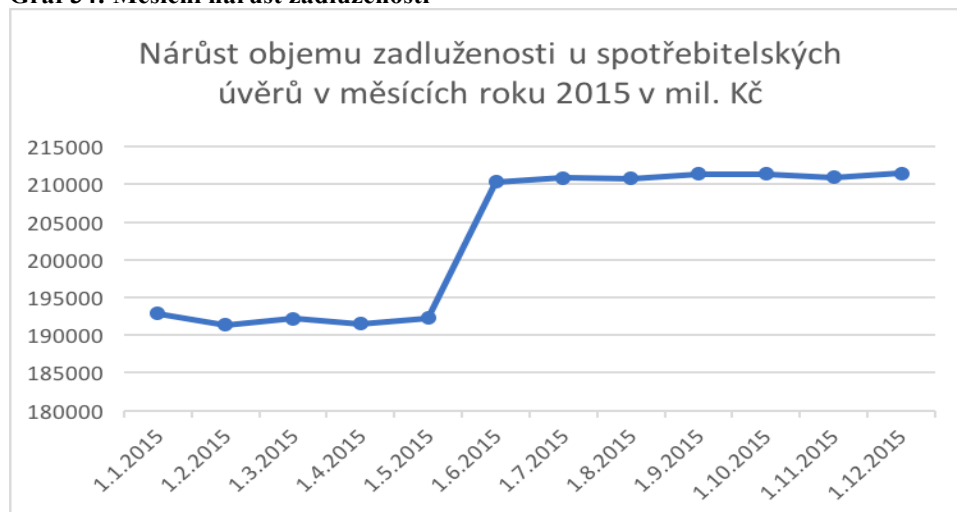
Graf 33: Státní rozpočet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2016

Spotřebitelské úvěry včetně debetních zůstatků na běžném účtu za rok 2015 dosáhly hodnoty 211,46 mld. Kč. Oproti minulému roku se zvýšilo zadlužení českých domácností o 17,22 mld. Kč. Tento nárůst byl nejvyšší od roku 2008 a byl způsoben tím, že ekonomice se dařilo, došlo k růstu platů a domácnosti se přestaly bát zadlužování a začaly výrazně nakupovat. (MFČR, 2016)

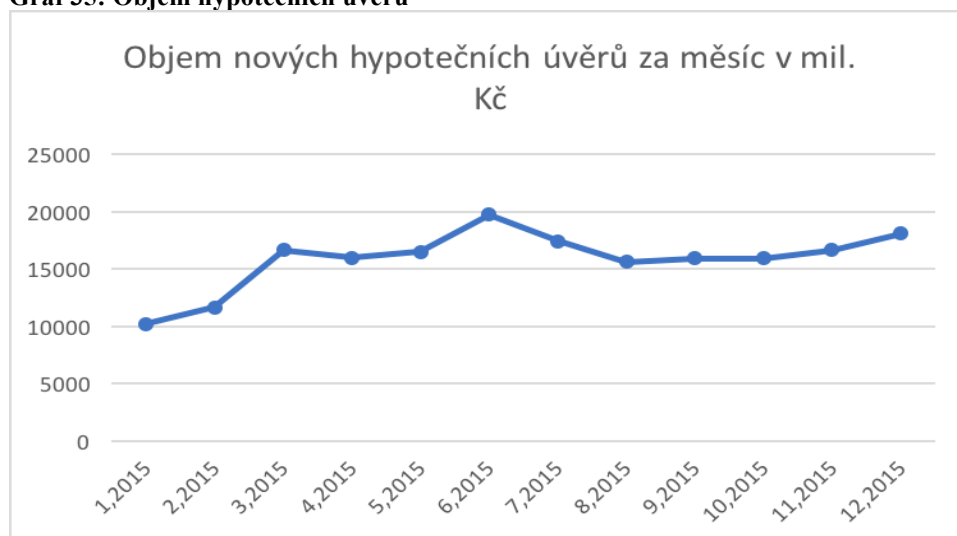
Graf 34: Měsíční nárůst zadluženosti

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2015

V roce 2015 dosáhl objem poskytovaných hypotečních úvěrů hodnoty 190,4 mld. Kč. Oproti roku 2014 se jedná o rekordní nárůst 40,7 mld. Kč. V roce 2015 bylo dosaženo nejen největšího objemu a počtu, ale i průměrné výše hypotečního úvěru. V tomto roce si lidé půjčovali čím dál tím vyšší částky a v prosinci průměrná výše hypotečního úvěru byla 1 913 396 Kč. Průměrná úroková sazba hypotečních úvěrů byla 2,14 %, oproti minulému roku se jednalo také o pokles úrokových sazeb (2,7 % v roce 2014). (Hypoindex, 2016)

Graf 35: Objem hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2016

4.3 Vyhodnocení dopadu hospodářské krize

4.3.1 HDP

V roce 2008 vykázala česká ekonomika zpomalení růstu HDP z důvodů dopadu světové hospodářské krize na naše hospodářství. V následujících letech docházelo k propadu ekonomiky a největší propad o 4,5 % byl v roce 2009, kdy lidé omezili výdaje na domácnost. Obdobný vývoj zaznamenaly i ostatní evropské ekonomiky, protože docházelo k poklesu celosvětové poptávky. V roce 2010 se česká ekonomika dostala z recese a došlo k hospodářskému růstu a ekonomickému oživení, tento trend si ekonomika v roce 2011 neudržela a došlo k poklesu její výkonnosti o 0,4 %. V období roku 2012 a 2013 došlo k opětovné recesi ekonomiky, velký vliv na tento stav měl propad výdajů na domácnosti a omezení vládních výdajů. V roce 2014 došlo k opětovnému oživení ekonomiky, z důvodů uvolnění vládních výdajů a ze zvýšené spotřeby českých domácností. Tento růst HDP pokračoval i v roce 2015, kdy vykázal růst 4,3 %, což byl nejlepší výsledek za sledované období od roku 2008. (ČNB, 2016)

4.3.2 Nezaměstnanost

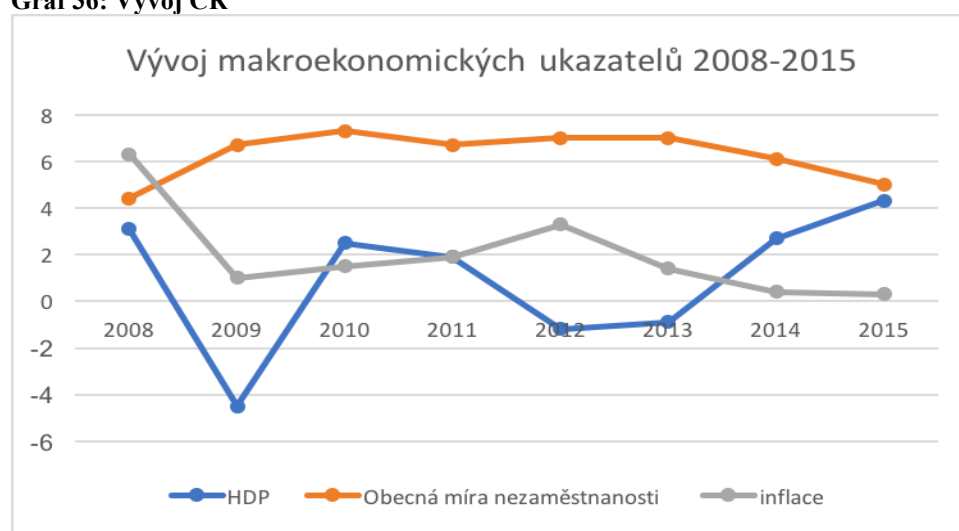
V roce 2008 se v české ekonomice začínaly projevovat důsledky světové hospodářské krize. K nárůstu nezaměstnanosti v tomto období zatím nedošlo, obecná míra nezaměstnanosti byla 4,4 %. Firmy přestaly nabírat nové zaměstnance a naopak docházelo k omezování výroby a postupnému propouštění zaměstnanců nebo ke zkrácení pracovního týdne. Nezaměstnanost v následujících letech se vyvíjela jako HDP. V roce 2009 docházelo z důvodů krize k poklesu výroby a růstu obecné míry nezaměstnanosti na 6,7 %. Tento trend s nárůstem nezaměstnanosti pokračoval i v roce 2010, kdy obecná míra nezaměstnanosti dosáhla rekordní hodnoty 7,3 %, jedná se o nejvyšší hodnotu za sledované období. V roce 2011 došlo k oživení ekonomiky, což mělo pozitivní vliv na obecnou míru nezaměstnanosti, která se snížila na 6,7 % a v roce 2012 i 2013 došlo i přes hospodářský propad k nárůstu obecné míry nezaměstnanosti o 0,3 % na hodnotu 7 %. Pozitivní vliv s nárůstem ekonomiky v letech 2014 a 2015 se projevil i ve snížení nezaměstnanosti, v roce 2015 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti 5 %, to je druhý nejlepší výsledek od roku 2008. (ČSÚ, 2016)

4.3.3 Inflace

V roce 2008 dosáhla míra inflace hodnoty 6,3 %, tato hodnota je nejvyšší za celé sledované období. Na takto výrazný růst inflace mělo vliv zvýšení DPH z 5 na 9 % u některého zboží a

služeb a zvýšený růst cen potravin. Globální i domácí recese v roce 2009 měla pozitivní vliv na míru inflace. V roce 2010 dosáhla inflace hodnoty 1,5 % a v roce 2011 1,9 %, kdy se na zvýšení inflace projevilo zvýšení DPH u potravin z 10-ti na 14 %. V roce 2012 dosáhla inflace 3,3 %, což je druhá nejvyšší hodnota za sledované období. Na tento nárůst inflace mělo vliv zvýšení DPH, růst cen zemědělských výrobků a cen pohonných hmot. V následujících letech došlo k poklesu míry inflace na nejnižší hodnotu 0,3 % v roce 2015. Na tento pozitivní vývoj měly patrně vliv devizové intervence ČNB, které drží úroveň kurzu koruny 27 Kč/EUR, snížení cen potravin, zrušení regulačních poplatků a snížení cen v dopravě. (ČSÚ, 2016)

Graf 36: Vývoj ČR

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2017

4.3.4 Státní rozpočet

Za sledované období 2008 – 2015 státní rozpočet i přes růst a pokles HDP vždy skončil deficitně. V roce 2008 skončil s deficitem 19,4 mld. Kč, jednalo se o nejnižší deficit za sledované období. V roce 2009 se ekonomiky propadla do recese a státní rozpočet skončil s nejhorším deficitem 192,4 mld. Kč, i když původně byl navrhován deficit 38,1 mld. Kč. V roce 2010 státní rozpočet skončil se schodkem 156 mld. Kč a v následujících letech docházelo ke snižování deficitu a v roce 2013 byl deficit 81 mld. Kč. V roce 2014 se tento trend nepodařilo udržet a došlo ke zvýšení schodku na 112 mld. Kč a v roce 2015 státní rozpočet skončil s deficitem 100 mld. Kč, což byl třetí nejnižší deficit za sledované období. (MFČR, 2016)

Graf 37: Vývoj deficitu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MFČR, 2017

4.3.5 Spotřebitelské úvěry

V roce 2008 byly poskytnuty spotřebitelské úvěry obyvatelstvu včetně debetních zůstatků na bankovním účtu v hodnotě 169 mld. Kč. V následujícím období, až do roku 2010 dochází i přes finanční krizi k nárůstu zadluženosti českých domácností na hodnotu 199,2 mld. Kč. V důsledku zákona č. 145/2010 Sb., který upravuje problematiku spotřebitelských úvěrů, došlo k poklesu zadluženosti českých domácností o 3,11 mld. Kč. Tento pokles zadluženosti pokračoval i v roce 2012. Razantní nárůst spotřebitelských úvěrů nastal v roce 2015, kdy dosáhl hodnoty 211,46 mld. Kč. Oproti minulému roku se zvýšilo zadlužení českých domácností o 17,22 mld. Kč. Tento nárůst byl nejvyšší od roku 2008 a byl způsoben tím, že ekonomice se dařilo, došlo k růstu platů a domácnosti se přestaly bát zadlužování a začaly výrazně nakupovat. (ČSÚ, 2016)

Graf 38: Vývoj zadluženosti

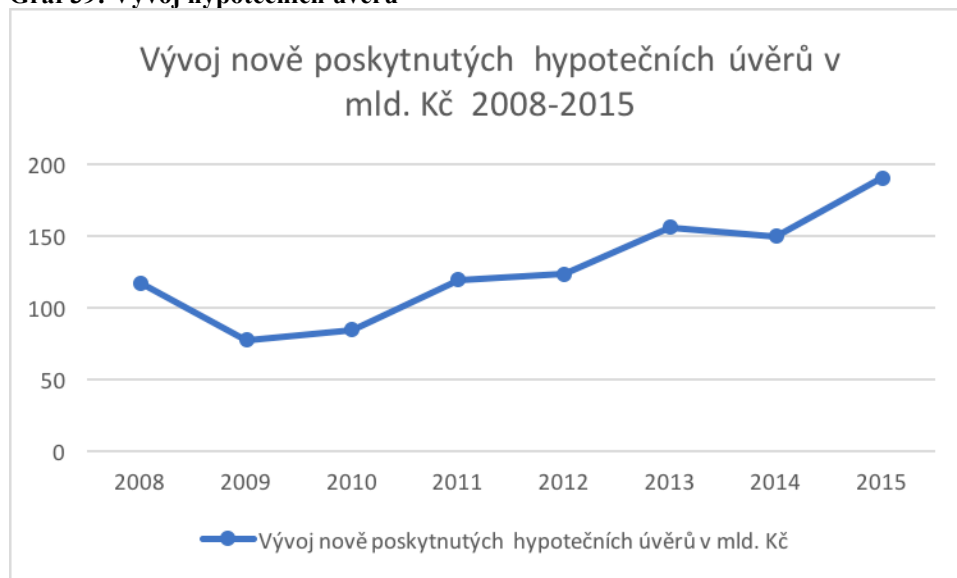

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2017

4.3.6 Hypoteční úvěry

V roce 2008 byly sjednány hypoteční úvěry za 117,3 mld. Kč. Oproti předcházejícímu roku se jednalo o propad a v ČR se začínala projevovat finanční krize. V tomto roce ČNB zvýšila repo sazbu, a to mělo za následek růst úrokové sazby u hypotečních úvěrů. V USA došlo k pádu skupiny Lehman Brothers a světová finanční krize propukla v plném rozsahu. České domácnosti se bály zadlužování, ceny nemovitostí začaly klesat a dostupnost bydlení se zvyšovala. Rok 2009 dosáhl historicky nejnižšího objemu poskytnutých hypotečních úvěrů 74,4 mld. Kč. Vzhledem k finanční krizi se zájem o hypoteční úvěry vytratil, došlo k růstu průměrné úrokové sazby na 5,5 % v roce 2009. V roce 2010 došlo k mírnému oživení a k radikálnímu nárůstu objemu došlo v roce 2011. Na tento růst mělo patrně vliv očekávané zvýšení DPH v roce 2012 z 10-ti na 14 %. K dalšímu radikálnímu růstu došlo v roce 2013. Na tento výsledek mělo vliv refinancování starých hypotečních smluv a nízká úroková hypoteční sazba 3,05 %. V roce 2014 došlo k propadu objemu sjednaných hypotečních úvěrů. Rok 2015 byl rekordní hned v několika ukazatelích, a to nejvyšší počet, nejvyšší objem a nejvyšší průměrná výše hypotečního úvěru. Na tyto dobré výsledky měl vliv velký zájem o vlastní bydlení, dobrá ekonomická situace obyvatel, historicky nejnižší úrokové sazby, nabídka developerských projektů a růst cen rezidenčních nemovitostí. (Hypoindex, 2016)

Graf 39: Vývoj hypotečních úvěrů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ARAD, 2017

4.4 Protikrizová opatření

4.4.1 Vláda

Česká vláda se vzhledem k negativně se měnícím údajům o výkonnosti ekonomiky na podzim roku 2008 rozhodla přijmout strategii připravenosti a akcelerace růstu (dále jen SPAR), kterou vyhlásil tehdejší premiér Mirek Topolánek a vytyčil tak čtyři základní cíle na podporu hospodářského růstu:

- Obnovit důvěru ve finanční sektor.
- Předejít a eliminovat rizika ze světové finanční krize
- Nalézt impulzy k růstu ekonomiky
- Nalézt nástroje ke stabilizaci a zpružnění ekonomického prostředí

Spar byl realizován ve třech základních fázích: (Vláda.cz, 2009)

Fáze I. (říjen 2008 až leden 2009) vláda přijala opatření spočívající v obnovení důvěry ve finanční sektor a prevenci i eliminaci rizik ze světové finanční krize. Toto opatření představovalo celkové stimuly pro ekonomiky ve výši 2,6 HDP (98,8 mld. Kč) s dopadem na veřejné rozpočty.

Fáze II. (od února 2009) *národní protikrizový plán vlády*. Vláda ve spolupráci s NERV navrhla nové sady nástrojů pro zmírnění důsledků hrozící recese spolu s již přijatými a schválenými opatřeními ve fázi I vznikl komplexní návrh Národního protikrizového plánu, který lze rozdělit do 7 tematických okruhů legislativních a exekutivních opatření:

1. Daně a odvody

- Snížení sazby pojistného na nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti - Od 1. ledna 2009 zaměstnanec přispíval ze svého příjmu pouze na důchodové pojištění ve výši 6,5 %. Toto opatření se týkalo i osob samostatně výdělečně činných. Snížení zatížení osob bylo odhadováno do výše 18 mld. Kč a bylo sním počítáno v návrhu státního rozpočtu. Dále byly sníženy sazby pojistného na nemocenské pojištění hrazené zaměstnavatelem o 1 p. b.
- Snížení sazby daně z příjmů právnických osob na 20 %, toto opatření by mělo přinést podnikům cca 6 mld. Kč., které by podniky mohly využít na zvýšení mezd nebo proti dopadům hospodářského útlumu. V roce 2010 došlo ke snížení sazby na 19 %.

2. Podpora podnikání a soukromých investic

- Zvýšení garance úvěrů malým a středním podnikům – Posílení záručního fondu o 1,1 mld. Kč., který spravuje Českomoravská záruční a rozvojová banka. Prostředky byly získány z obrátkového fondu Phare, toto opatření umožnilo poskytnout garance za provozní exportní úvěry ve výši 8 mld. Kč.
 - Zapojení prostředků z rezervních fondů – Omezení práva jednotlivých kapitol použít rezervní fondy na krytí nerealizovaných výdajů v minulosti.
3. Podpora zaměstnanosti a dopravní obslužnosti
- Navýšení investic do dopravní infrastruktury – Oproti výdajům v roce 2008 bude mít Státní fond dopravní infrastruktury, vyšší rozpočet o 2,6 mld. Kč.
 - Navýšení platů státních zaměstnanců - o 2,7 mld. Kč.
4. Podpora ekologických a infrastrukturních výdajů
- Snížení poplatku na železnicích, poplatek za používání státní dopravní infrastruktury pro přepravu železnicí byl snížen o 20 %.
 - Snížení energetické náročnosti budov, v rámci dotačního programu bylo podpořeno kvalitní zateplování rodinných a bytových domů nepanelové technologie.
5. Podpora a restrukturalizace insolvenčních procesů
- Novelou insolvenčního zákona, byly posíleny stávající specifické účinky úpadkového práva, tak aby při respektování společného zájmu dlužníkových věřitelů bylo zachováno co nejvíce funkčních subjektů na trhu.
6. Podpora exportu, obnova a posílení úvěrových linek
- Podpora exportu – Z důvodu exportního zaměření české ekonomiky byly pro tuto problematiku vybrány společnosti vlastněné státem, respektive společnosti, ve kterých má stát majoritu, které by měly rizika při exportu zmírnit. Došlo k navýšení kapitál České exportní banky o 2 mld. Kč.
7. Podpora vědy, výzkumu a inovací
- Investice do vědy a výzkumu nad rámec schváleného návrhu rozpočtu. Navýšení oproti předchozímu roku o 1,8 mld. Kč na částku 24,8 mld. Kč.

Fáze III. (březen až říjen 2009) vláda představila plnění posledního cíle SPAR, kterým bylo hledání nástrojů ke stabilizaci a zpružnění ekonomického prostředí.

- Podpora podnikatelů v zemědělství – Ke zvýšení dostupnosti úvěrů pro malé a střední podnikatele v zemědělství byl posílen rozpočet v Podpůrném a garančním rolnickém a lesnickém fondu o 2,3 mld. Kč.
- Vázání provozních výdajů jednotlivých kapitol – Toto opatření by mělo vytvořit rezervu ve výši 6,5 mld. Kč.
- Posílení programu rozvoje venkova – Cílem je zajistit další rozvoj venkova na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí, snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření a vytvoření podmínek pro konkurenční schopnost českých výrobců základních potravinářských komoditách. Navýšení investice o cca 272 mil. Kč. (Vláda.cz, 2009)

4.4.2 Národní ekonomická rada vlády

Na začátku roku 2009 vláda vytvořila nadstranický poradní orgán „Národní ekonomická rada vlády“ (Nerv). Rada navazovala na strategii připravenosti a akceleraci růstu (SPAR), která byla vyhlášena koncem minulého roku. Rada byla složena z významných osobností zabývajících se ekonomickou problematikou v České republice (Miroslav Zámečník, Pavel Kohout, Jiří Kuvert, Petr Zahradník, Jiří Rusnok, Vladimír Dlouhý, Jiří Vergl, Martin Jahn, Tomáš Sedláček, Michal Mejstřík, a Jiří Schwarz). (Vláda.cz, 2009)

Úkolem rady bylo:

- Analýza rizik a potencionálních dopadů světové finanční krize na Českou republiku.
- Navrhovat opatření a nástroje, které měly zmírnit a eliminovat potencionální dopady světové krize na Českou republiku.
- Hledat kroky udržení a akcelerace růstu české ekonomiky.

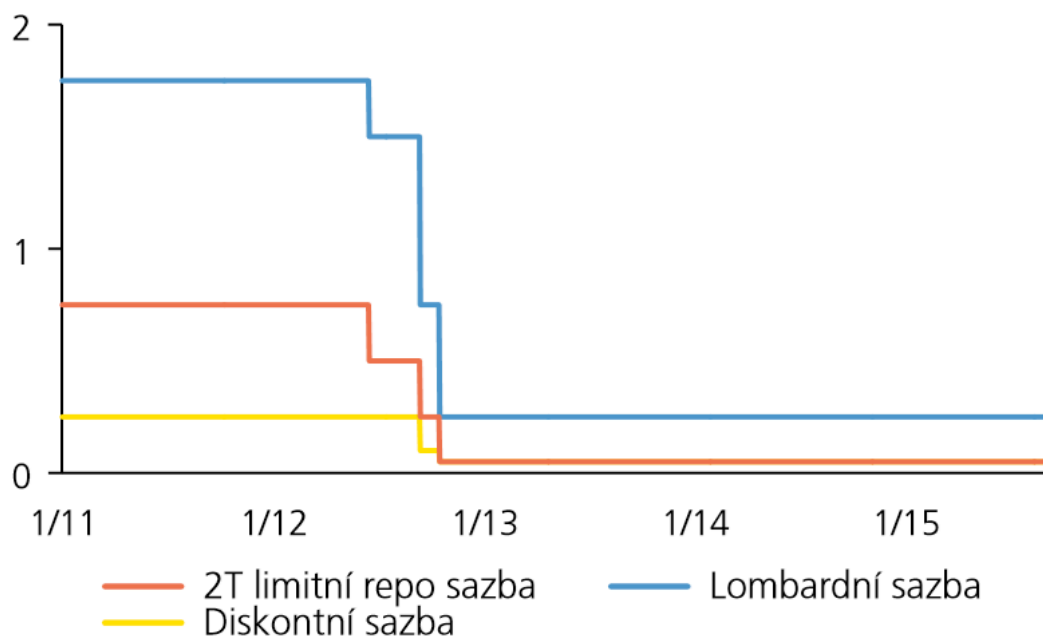
V září roku 2009 byla činnost NERV přerušena a za vlády premiéra Petra Nečase v srpnu roku 2010 bylo rozhodnuto o obnovení činnosti. K následnému přerušení tohoto poradního orgánu došlo v srpnu roku 2013 a od té doby je její fungování pozastaveno. (NERV, 2009)

4.4.3 ČNB

ČNB se snažila využít monetárních prostředků ke zmírnění dopadů finanční krize na českou ekonomiku. Nejdříve začala snižovat základní úrokovou sazbu, aby odvrátila nepříznivý vývoj inflace. První snížení základních úrokových sazeb bylo provedeno 16. 12. 2009, kdy

byla dvoutýdenní repo sazba snížena o 25 bazických bodů na 1 %. K dalšímu uvolnění měnové politiky došlo 6. 5. 2010, kdy byla snížena repo sazba a lombardní sazba o 25 bazických bodů, repo sazba na 0,75 %, lombardní sazba na 1,75 % a diskontní sazba byla ponechána na 0,25 %. Od 2. 11. 2012 je klíčová 2T repo sazba skoro nulová (0,05%). Touto měnovou politikou se ČNB snažila vyvolat poptávku po úvěrech. V roce 2012 byl objem nově poskytnutých hypotečních úvěrů 123,3 mld. Kč a v roce 2013 156,1 mld. Kč. (ČNB, 2012) Jednalo se o nárůst 34,7 mld. Kč. Na spotřebitelské úvěry tato opatření velký vliv neměla, došlo jen k nepatrnému nárůstu. Dalším opatřením ČNB bylo umělé udržování kurzu české koruny „poblíž hladiny“ 27 CZK/EUR. V rámci tohoto opatření převyšují klady nad záporny. Slabší kurz koruny podporuje český vývoz, a tím roste konkurence schopnost a ziskovost podniků a následná ochota podniku investovat. Oživení výroby pak následně přispívá k nárůstu zaměstnanosti a mezd, což zvyšuje kupní sílu domácností. Záporné hledisko je, že dochází ke zvýšení dovozních cen a tím i ke zvýšení celkové cenové hladiny v tuzemsku. Toto opatření je v účinnosti i na počátku roku 2017 a ČNB vydala prohlášení, že do konce roku nedojde k jeho ukončení, neboť se obává spekulativních obchodů s českou korunou. (ČNB, 2015)

Graf 40: Základní úrokové sazby ČNB

Zdroj: ČNB, 2016

4.5 Úrokové sazby a inflace

Pro ověření závislosti vývoje základních úrokových sazeb a míry inflace lze použít vhodný matematický aparát. Vývoj úrokových sazeb a míry inflace můžeme chápat jako dvě nezávisle

náhodné veličiny. Pro analýzu závislosti těchto veličin můžeme použít regresní a korelační analýzu.

Úrokovou sazbu stanovuje ČNB a je tedy nezávisle proměnná X, míra inflace je závisle proměnná Y. Hledáme rovnici regresní přímky

$$f(x) = \alpha + \beta x,$$

kde α je absolutní člen a β je regresní koeficient, respektive její nejlepší odhad ve tvaru

$$y = kx + q.$$

Pro výpočet koeficientů rovnice regresní přímky bývá nejčastěji využívána metoda nejmenších čtverců. Pro výpočet koeficientů k a q touto metodou platí:

$$k = \frac{n \cdot \sum x_i y_i - \sum x_i \cdot \sum y_i}{n \cdot \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2}$$

$$q = \frac{\sum y_i - k \cdot \sum x_i}{n}$$

Pro určení vztahu mezi náhodnými veličinami je zapotřebí zjistit sílu vztahu. Korelační koeficient vyjadřuje těsnotu závislosti u lineárně závislých veličin.

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Korelační koeficient nabývá hodnot intervalu (-1,1). Je-li $r = 1$, pak existuje mezi veličinami X a Y lineární závislost. Pokud je $r = 0$, jsou X a Y lineárně nezávislé. Těsnotu závislosti lze orientačně hodnotit následně:

- $0,0 < |r| \leq 0,3$ slabá závislost
- $0,3 < |r| \leq 0,8$ mírná (střední) závislost
- $0,8 < |r| \leq 1$ silná závislost.

Druhá mocnina koeficientu korelace se nazývá koeficient determinace r^2 na druhou. Hodnota $r^2 * 100$ udává, z kolika procent jsou změny závisle proměnné vysvětleny zvolenou lineární regresní funkcí.

Po určení korelačního koeficientu je vhodné otestovat, že mezi testovanými veličinami skutečně existuje závislost. Ověřuje se tedy hypotéza, že testované veličiny jsou nezávislé.

$H_0: \rho = 0$

Testuje se tedy hypotéza podle kritéria

$$t = r \sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}}$$

Která má za platnosti H_0 , korelační koeficient nevýznamný. Studentovo t rozdělení o $f = n - 2$ stupních volnosti. Pro nejčastěji používanou oboustrannou variantu H_1 má kritický obor tvar

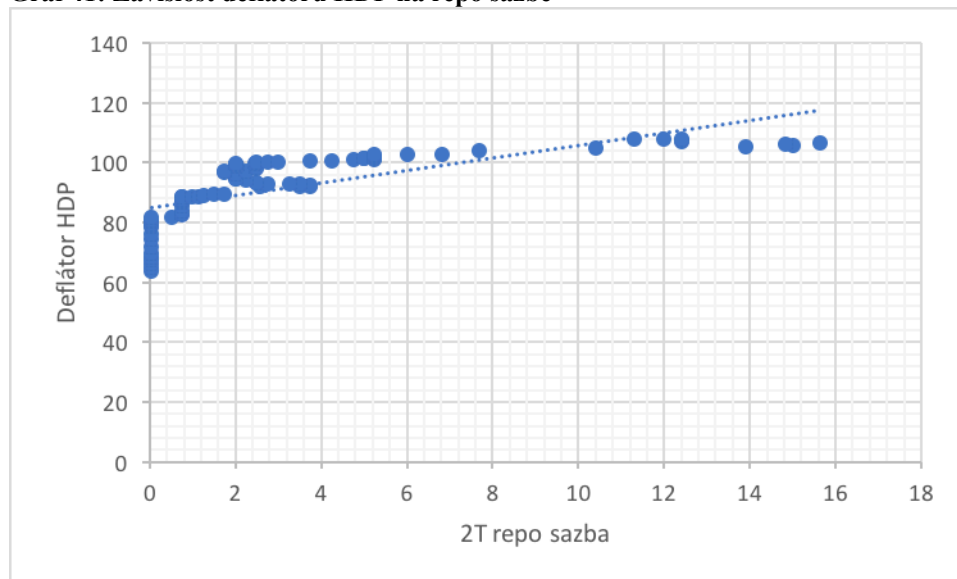
$$K = (t > t_{\alpha/2}(n-2)).$$

Jestliže vypočítané t překročí kritickou hodnotu Studentova rozdělení t , zamítáme H_0 ve prospěch H_1 na hladině významnosti α . Korelační koeficient je potom statisticky významný na zvolené hladině významnosti. (Svatošová, Kába, 2007, s. 108)

4.5.1 Dvoutýdenní repo sazba a deflátor HDP

Závislost deflátoru HDP na 2T repo sazbě je analyzována pomocí lineární regrese a korelačního koeficientu. Data byla získána ze systému časových řad ČNB, který se nazývá ARAD.

Graf 41: Závislost deflátoru HDP na repo sazbě

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČNB, 2017

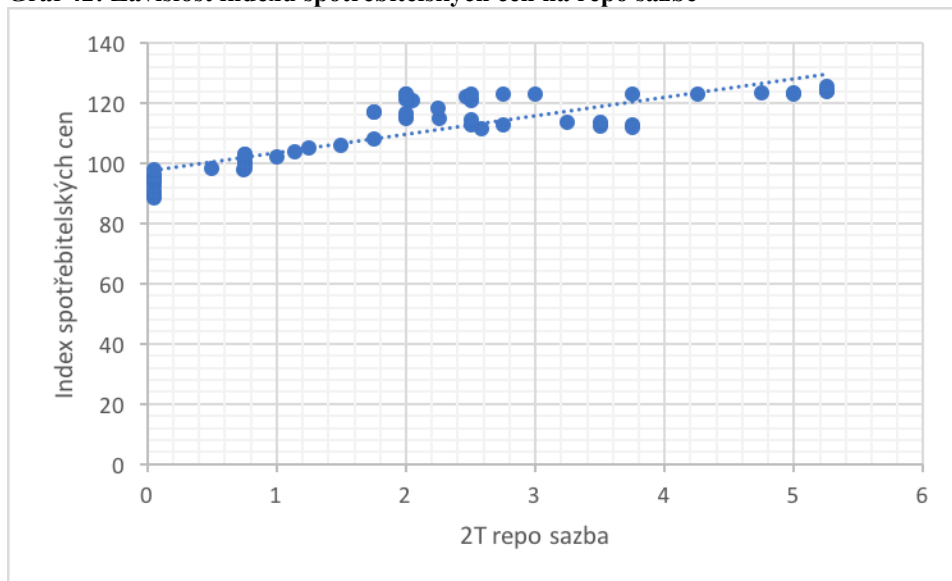
Rovnice regresní přímky: $y = 86,031 + 1,6483x$
Korelační koeficient: $r = 0,9115$
Koeficient determinace: $r^2 = 0,83086$
Hodnota testovaného kritéria: $t = 8,5638$

Vypočtená hodnota testovaného kritéria: $t = 8,5638$ je větší než kritická hodnota studentova t rozdělení $t_{95(84-2)} = 1,671$. Zamítáme tudíž hypotézu H_0 , korelační koeficient $r = 0,9115$ je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha = 0,95$. Hodnota korelačního koeficientu $r = 0,9115$ nám značí přímou závislost ukazatelů tzn., Deflátoru HDP na dvoutýdenní repo sazbě. Koeficient determinace má vysokou vypovídající schopnost $r^2 = 0,83086$ a lze tedy říct, že deflátor HDP (inlace) je z 83 % ovlivněn dvoutýdenní repo sazbou. Rovnice regresní přímky: $y = 86,031 + 1,6483x$ nám říká, že změna dvoutýdenní repo sazby o 1 p. b. má za následek pokles deflátoru HDP o 1,6483 p. b.

4.5.2 Dvoutýdenní repo sazba a index spotřebitelských cen (CPI)

Závislost indexu spotřebitelských cen na 2T repo sazbě je analyzována pomocí lineární regrese a korelačního koeficientu. Data byla získána ze systému časových řad ČNB, který se nazývá ARAD.

Graf 42: Závislost indexu spotřebitelských cen na repo sazbě

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ČNB, 2017

Rovnice regresní přímky: $y = 97,17 + 6,202x$
Korelační koeficient: $r = 0,8751$
Koeficient determinace: $r^2 = 0,76584$
Hodnota testovaného kritéria: $t = 7$

Vypočtená hodnota testovaného kritéria: $t = 7$ je větší než kritická hodnota studentova t rozdělení $t_{95(68-2)} = 1,671$. Zamítáme tudíž hypotézu H_0 , korelační koeficient $r = 0,8751$ je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha = 0,95$. Hodnota korelačního koeficientu $r = 0,8751$ nám značí přímou závislost ukazatelů tzn., indexu spotřebitelských cen CPI na dvoutýdenní repo sazbě. Koeficient determinace má vysokou vypovídající schopnost $r^2 = 0,76584$ a lze tedy říct, že index spotřebitelských cen CPI (inflace) je z 76,58 % ovlivněn dvoutýdenní repo sazbou. Rovnice regresní přímky: $y = 97,17 + 6,202x$ nám říká, že změna dvoutýdenní repo sazby o 1 p. b. má za následek pokles indexu spotřebitelských cen CPI o 6,202 p. b.

5 Zhodnocení výsledků

Česká ekonomika před rokem 2008 vykazovala velmi dobré výsledky, růst hrubého domácího produktu byl průměrně každý rok šesti procentní, nezaměstnanost měla klesající tendenci. První tři kvartály roku 2008 vykazovaly růst HDP a nic nenasvědčovalo tomu, že by českou ekonomiku měla postihnout krize, až ve čtvrtém kvartálu došlo k razantnímu propadu růstu HDP. Nezaměstnanost se naopak začala mírně zvyšovat. Česká ekonomika je proexportně založena a hlavním důvodem propadu HDP byla snížená zahraniční poptávka po českých výrobcích.

V následujícím roce krize projevila v české ekonomice se všemi negativními důsledky. Došlo k nejvyššímu propadu HDP na $-4,5\%$, deficit státního rozpočtu také dosáhl nejhoršího výsledku ve sledovaném období, nezaměstnanost vykazovala vzrůstající tendenci a inflace naopak poklesla pod toleranční pásmo ČNB na 1% . Hypoteční úvěry vykazovaly také propad na nejnižší hodnotu za sledované období a spotřebitelské úvěry zaznamenaly obdobný nárůst jako v předchozích letech. V následujících dvou letech došlo k oživení ekonomiky, růst HDP se pohyboval v kladných číslech, deficit státního rozpočtu se podařilo stabilizovat a snížit, nezaměstnanost vykazovala opětovný nárůst a hodnota inflace se pohybovala v tolerančním pásmu ČNB. Hypoteční úvěry vykazovaly stále vzrůstající tendenci, spotřebitelské úvěry rostly do roku 2010, v roce 2011 došlo k mírnému propadu z důvodu účinnosti zákona č. 145/2010 Sb. Tyto ukazatele nasvědčovaly tomu, že česká ekonomika krizi zvládla a nastane pomalý nástup konjunktury.

V nastávajícím roce 2012 se tyto optimistické předpoklady nenaplnily, došlo k propadu HDP do záporných čísel a k nárůstu nezaměstnanosti, míra inflace vzrostla i přes tento výsledek se udržela v intervalu přípustných hodnot 2% inflačního cíle, došlo k výraznému snížení deficitu státního rozpočtu o 41,8 mld. Kč. Hypoteční úvěry opětovně vykazovaly vzrůstající tendenci a spotřebitelské úvěry se mírně propadly.

V následujícím roce byly hodnoty HDP stále záporné, míra nezaměstnanosti se nesnižovala ani nezvyšovala a inflace vykazovala hodnotu, která byla hluboko pod dolní hranicí tolerančního pásma ČNB. Státní rozpočet pokračoval v tendenci snižování deficitu a skončil na hodnotě 81 mld. Kč, tento výsledek byl nejlepší od roku 2009. Došlo k nejvyššímu nárůstu objemu

hypotečních úvěrů, z důvodu nízké úrokové sazby a refinancování starých hypotečních úvěrů. Spotřebitelské úvěry vykazovaly tendenci jako v předchozích letech.

HDP v roce 2014 po dvou předchozích letech vykázal růst, došlo k poklesu nezaměstnanosti, míra inflace dosáhla hodnoty 0,4 % a reálně hrozila deflace. Státní rozpočet i přes růst HDP vykázal nárůst deficitu oproti předchozímu roku. Došlo k mírnému poklesu poskytnutých hypotečních úvěrů a k mírnému nárůstu spotřebitelských úvěrů.

Rok 2015 vykázal rekordní nárůst HDP na 4,5 %, jedná se o nejlepší výsledek od roku 2008, nezaměstnanost klesla na hodnotu 5 %, míra inflace dosáhla hodnoty 0,3 %, dále hrozila deflace. Deficit státního rozpočtu se opět snížil a dosáhl hodnoty rovných 100 mld. Kč. Pro objem hypotečních úvěrů byl rok 2015 rekordní hned v několika ukazatelích, a to nejvyšší počet, nejvyšší objem a nejvyšší průměrná výše hypotečního úvěru. Na tyto dobré výsledky měl vliv velký zájem o vlastní bydlení, dobrá ekonomická situace obyvatel, historicky nejnižší úrokové sazby, rekordní byl také v objemu spotřebitelských úvěrů.

Východiska z hospodářské krize v dlouhodobém měřítku byla zohledněna minimálně v protikrizovém plánu vlády. Jednalo se především o stimulaci nabídkové strany. Sleva na sociálním pojištění pro zaměstnavatele měla zásadní vliv do státního rozpočtu a očekávaný výsledek nepřinesla, nepodařilo se naplnit její hlavní záměr, a to udržení pracovních pozic a zaměstnanosti. Obecná míra nezaměstnanosti naopak rostla. Jedním z nejúčinnějších opatření byl mimořádný odpis, přestože neměl dlouhodobě významný dopad na státní rozpočet, firmám přinesl finanční úsporu v období finanční krize a podpořil budoucí investice. Dalším opatřením ČNB bylo umělé udržování kurzu české koruny „poblíž hladiny“ 27 CZK/EUR. V rámci tohoto opatření převyšují klady nad zápory. Slabší kurz koruny podporuje český vývoz, a tím roste konkurence schopnost a ziskovost podniků a následná ochota podniku investovat. Toto opatření platí i v současnosti.

Pro ověření závislosti míry inflace na úrokových sazbách byla provedena regresní a korelační analýza pomocí stanovené metodiky. Nejdříve byl zjištěn korelační koeficient pro závislost deflátoru HDP na 2T repo sazbě $r = 0,9115$, následně byl zjištěn korelační koeficient pro závislost indexu spotřebitelských cen na 2T repo sazbě $r = 0,8751$. Hodnoty korelačních koeficientů nám značí přímou závislost ukazatelů. Pokles úrokových sazeb podporuje růst inflace, čehož využívá ČNB při své strategii cílování inflace.

6 Závěr

Hlavní cílem diplomové práce bylo zhodnotit vývoj české ekonomiky v období Světové finanční krize a v období expanze. V diplomové práci byly analyzovány příčiny a důsledky Světové finanční krize a vývoj makroekonomických ukazatelů české ekonomiky a jejich dopady.

Současná Světová finanční krize měla podobný průběh jako krize, které nastaly v historii, a i přes předešlé zkušenosti se ji nepodařilo zabránit. Krizím předchází úvěrová expanze, při nárůstu úvěrů zároveň roste objem „špatných“ úvěrů a po dosažení určité hladiny se projeví finanční krize. Bankovní sektor reaguje na tuto situaci zpřísněním úvěrových podmínek a tím klesá počet poskytovaných úvěrů a následně se zhoršuje situace firem a podniků a nastává hospodářská recese.

Vzhledem ke globalizaci světa a provázanosti ekonomik lze konstatovat, že česká ekonomika se s nástupem krize vypořádala poměrně dobře. Krize sem byla importována ze zahraničí a vzhledem k tomu, že česká ekonomika je orientována proexportně, co se ukázalo jako největší slabina české ekonomiky. Snížení poptávky v zemích zasažených krizí následně vedlo ke zpomalení tuzemské ekonomiky. Vláda se obávala vysoké zadluženosti, jako tomu bylo v Řecku, a tak podnikla rozpočtové škrty, které měly restriktivní charakter. Došlo ke snížení vládních výdajů, následně ke snížení domácí spotřeby a důsledky krize se musely negativně projevit ve všech makroekonomických ukazatelích. K největšímu propadu HDP došlo v roce 2009, státní rozpočet skončil s historicky nejhorším deficitem, míra inflace dosáhla nejvyšší hodnoty v roce 2012 a nezaměstnanost byla nejvyšší v roce 2010. Zkrachovaly podniky a tisíce lidí přišly o zaměstnání, ačkoliv na toto riziko, že podobná krize může přijít, upozorňovala řada českých ekonomů např. Pavel Kohout a další. Většina vyspělých států dosahovala dobrých ekonomických výsledků, mezi nimi i Česká republika a nepřipouštěly si, že by krize mohla nastat a postihnout je.

Nyní se nacházíme v období, kdy ekonomika roste, nezaměstnanost je na nízké úrovni a v mnoha odvětvích hospodářství se projevuje nedostatek pracovních sil na tuzemském trhu. Pro další růst ekonomiky by bylo vhodné otevřít pracovní trh a obsadit volná pracovní místa v průmyslové výrobě a podpořit růst výroby a HDP. Hypoteční banky poskytují rekordní objem úvěrů s velmi nízkou úrokovou sazbou. Centrální banka reguluje nízkou úrokovou

míru a tyto úvěry jsou tím pádem dostupnější i pro lidi, kteří by ještě před pár lety na hypoteční úvěr „nedosáhly“. Nízké hodnoty úrokové míry v České republice i ostatních ekonomikách připomínají situaci z přelomu tisíciletí. Otázka zní: Poučili jsme se z předchozí krize nebo jsme nepoučitelní?

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literatura

BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073804923.

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 8086429164.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 9788024736693.

FOSTER, John Bellamy a Fred MAGDOFF. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, c2009. *Ekonomie* (Grimmus). ISBN 9788090283114.

HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie: základní kurz*. Slaný: Melandrium, 2000. ISBN 8086175103.

HELÍSEK, Mojmír. K příčinám měnových krizí - empirie a teorie. *Finance a úvěr*. Univerzita Karlova : Praha, 2002, **52**(9), 458-477. ISSN 00151920.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 2. preprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2001. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 8071793876.

HOLMAN, Robert. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H.Beck, 1999. ISBN 8071792381.

KLVAČOVÁ, Eva. *Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy*. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 9788074310126.

KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2010. Finanční trhy a instituce. ISBN 9788024735832.

KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*. 3., rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. Finanční trhy a instituce. ISBN 9788024740195.

MACH, Jaroslav a Marie BUREŠOVÁ. *Makroekonomie III: učební texty*. Vyd. 2. Praha: Česká zemědělská univerzita, 1996. ISBN 8021303026.

MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2., rozš. vyd. Praha: Management Press, 2008. ISBN 9788072611850.

MIKUŠOVÁ, Marie a Marcela PAPALOVÁ. *Krizový management: moduly Krizový management I., Krizový management II., Krizový management III. : průvodce distančním*

studiem. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Regionální centrum celoživotního vzdělávání, 2003. ISBN 8024803666.

MORRIS, Charles R. *Ztracené miliardy dolarů: levné peníze, rozhazování a velká finanční krize*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 9788025125267.

OKUN, Arthur M. *The political economy of prosperity*. [1st ed.]. New York: Norton, 1970. ISBN 0393099121.

ROUBINI, Nouriel a Stephen MIHM. *Krizová ekonomie: budoucnost finančnictví v kostce*. Praha: Grada, 2011. Finanční řízení. ISBN 9788024741024.

SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Economie*. 18e éd. Paris: Economica, 2005. ISBN 2717850805.

SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Economics*. New York: McGraw-Hill, 1992. ISBN 007054879X.

SOJKA, Milan a Bronislav KONEČNÝ. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2006. ISBN 8072773283.

SVATOŠOVÁ, Libuše a Bohumil KÁBA. *Statistické metody I*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. ISBN 9788021316720.

TULEJA, Pavel, Pavel NEZVAL a Ingrid MAJEROVÁ. *Základy makroekonomie*. 2. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 9788026500070.
[online]. [cit. 2012-12-21].

7.2 Internetové zdroje

ČNB. *ČNB snižuje úrokové sazby na rekordní minimum*, 2012 [online]. Česká národní banka [cit. 3. 2. 2017]. Dostupný z WWW:
http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2012/20121101_menove_rozhodnuti.html

ČNB. *Výroční zpráva ČNB 2008* [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupný z WWW:
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/download/vyrocni_zprava_2008.pdf

ČNB. *Výroční zpráva ČNB 2009* [online]. [cit. 12. 3. 2017]. Dostupný z WWW:
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/download/vyrocni_zprava_2009.pdf

ČNB. *Výroční zpráva ČNB 2010* [online]. [cit. 4. 2. 2017]. Dostupný z WWW:
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/download/vyrocni_zprava_2010.pdf

ČNB. *Výroční zpráva ČNB 2011* [online]. [cit. 17. 2. 2017]. Dostupný z WWW:
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/download/vyrocni_zprava_2011.pdf

ČNB. *Výroční zpráva ČNB 2012* [online]. [cit. 19. 2. 2017]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2012.pdf

ČNB. *Výroční zpráva ČNB 2014* [online]. [cit. 22. 2. 2017]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2014.pdf

ČNB. *Zpráva o inflaci, 2015* [online]. Česká národní banka [cit. 30. 2. 2017]. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2015/2015_IV/download/zoi_IV_2015.pdf

ČNB. *Nástroje měnové politiky ČNB* [online]. [cit. 6. 12. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#facility

ČSÚ. *Dopady Světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku ČR, 2008* [online]. Český statistický úřad [cit. 10. 2. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/dopady-svetove-financni-a-hospodarske-krize-na-ekonomiku-ceske-republiky-n-rlar44vims>

ČSÚ. *Dopady Světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku ČR, 2011* [online]. Český statistický úřad [cit. 10. 2. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534938/115610j.pdf/b487dd3c-0ad7-4ccd-b62d-8fc9bf917b95?version=1.0>

ČSÚ. *Vývoj české ekonomiky v roce 2007, 2008* [online]. Český statistický úřad [cit. 2. 2. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549867/1109-07-q4int-2.pdf/68a84287-9ea9-4a04-9900-029b6044184b?version=1.0>

ČSU. *Hodnocení výkonnosti ekonomiky v širším kontextu, 2015* [online]. Český statistický úřad [cit. 28. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/36380891/320288-15a03.pdf/f332ed00-b916-4c2a-88a2-55640d46e2e8?version=1.0>

ČSU. *Nezaměstnanost, 2015* [online]. Český statistický úřad [cit. 28. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-unor-2015-1viwzidofb>

ČSU. *Nezaměstnanost, 2005* [online]. Český statistický úřad [cit. 28. 11. 2016]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/13-1132-06-za_rok_2005-3_3_nezamestnanost

DOI. *112: odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. Praha: MV - generální ředitelství HZS ČR [online]. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.finstart.cz/positivni-negativni-vliv-inflace/>, 2001-. ISSN 12137057.

EUROSTAT. *Government finance statistics*, 2005 [online]. Europa.eu [cit. 2. 12. 2016]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics/cs

Evropa2045.cz. *Ekonomická krize*. [online]. [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>

FINANCE. *Abeceda hypoték*, 2014 [online]. Mladá Fronta. [cit. 4. 12. 2016]. Dostupný z WWW: <http://www.finance.cz/bydleni/hypoteky/abeceda-hypotek/definice/>

FINSTART, *Pozitivní a negativní vliv inflace*, 2015. [online]. Finstar.cz [cit. 3. 11. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.finstart.cz/pozitivni-negativni-vliv-inflace/>

HYPOTEČNÍ BANKA, *Hypoteční trh loni zaznamenal rekordní objem*, 2009. [online]. Hypotečnibanka.cz [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.hypotecnibanka.cz/o-bance/pro-media/tiskove-zpravy/obchodni-vysledky-cr/hypotecni-trh-v-cr-zaznamenal-loni-rekordni-objem-/>

HYPOINDEX, *Úrokové sazby letí nahoru*, 2009. [online]. hypoindex.cz [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.hypoindex.cz/clanky/hypoindex-cervenec-2009-urokove-sazby-leti-nahoru/>

HYPOINDEX, *Rok 2011 byl pro hypoteční trh druhy nejúspěšnější*, 2011. [online]. hypoindex.cz [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.hypoindex.cz/clanky/rok-2011-byl-pro-hypotecni-trh-druhy-nejuspesnejsi-v-historii/>

HYPOINDEX, *Hypotéky v roce 2015*, 2016. [online]. hypoindex.cz [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.hypoindex.cz/clanky/hypoteky-v-roce-2015-prumerna-urokova-sazba-2-14-a-objemy-pres-190-mld-kc/>

IDNES, *Státní rozpočet skončil loni ve schodku 101 mld. Kč*, 2013. [online]. hypoindex.cz [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/statni-rozpocet-skoncil-loni-ve-schodku-101-miliard-korun-pkk-ekonomika.aspx?c=A130102_172107_ekonomika_spi

KURZY. *Nový zákon o spotřebitelských úvěrech*, 2013 [online]. AliaWeb. [cit. 5. 12. 2016]. Dostupný z WWW: <http://www.kurzy.cz/zpravy/405601-novy-zakon-o-spotrebitelskem-uveru-meni-od-1-prosince-podminky-uzavirani-i-splaceni-hypotecnich/>

KURZY. *Rekordní rok 2013*, 2014 [online]. AliaWeb. [cit. 5. 12. 2016]. Dostupný z WWW: <http://www.kurzy.cz/zpravy/365014-pro-hypoteky-a-spotrebitelske-uvery-byl-rok-2013-rekordni/>

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2010*, 2011 [online]. [cit. 14. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2013, 2014* [online]. [cit. 4. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpocetu-od-r2008-16289>

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2014, 20145*[online]. [cit. 20. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Trh práce za rok 2013, 20114* [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupný z WWW: https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013/anal2013.pdf

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2011, 2012* [online]. [cit. 18. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>

NERV. *Národní protikrizový plán vlády 2009* [online]. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/predstavujeme/narodni-protikrizovy-plan.pdf>

NERV. *Stručně o Národním protikrizovém plánu 2009* [online]. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/predstavujeme/Strucne-o-Narodnim-protikrizovem-planu.pdf>

PATRIA. *Státní rozpočet v roce 2008, 2009* [online]. Parita.cz. [cit. 5. 1. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1337755/statni-rozpocet-v-roce-2008-vyrazne-nizsi-deficit.html>

Stiglitz, J., *The fruit of hypocrisy. The Guardian*, 2008, [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2008/sep/16/economics.wallstreet>

VLÁDA ČR. *Národní ekonomická rada vlády, 2009* [online]. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/narodni-ekonomicka-rada-vlady-51371/>